





Research Article

The Migration Experience and the Social Construction of Adaptability: A Qualitative Study Among Afghan Male Students in University Dormitories

Morteza Rajabinezhad¹ , Saadatullah Imampoor² , Ali Ruhani^{3*} , Manouchehr Alinejad⁴ 

¹ PhD Candidate in Sociology, Yazd University, Yazd, Iran.

² M.A. Student in Sociology, Yazd University, Yazd, Iran.

³ Associate Professor, Department of Sociology, Yazd University, Yazd, Iran.

⁴ Associate Professor, Department of Social Work and Policy, Yazd University, Yazd, Iran.

ARTICLE INFO

Received: 20 September 2024
Accepted: 26 Desember 2024
Published: 13 June 2025

Keywords:

Incompatibility,
Dormitory,
Afghan Students,
Acculturation,
Yazd.

ABSTRACT

Dormitory life, particularly for international students, is a complex experience that significantly shapes social and academic well-being. This study explores the lived experiences of male Afghan students in Iranian university dormitories, examining their challenges and coping strategies. Using a qualitative grounded theory approach, data were collected through in-depth interviews with 25 Afghan students and analyzed through open, axial, and selective coding. The main categories identified include immigrant expectations, lifestyle changes, unfavorable atmospheres, student concerns, situational communication, being an immigrant, role conflict regarding the future, unstable situations in Afghanistan, long-term goals, escaping the dormitory environment, isolation, adapting to the environment, representation of Iran by cultural ambassadors, persistent incompatibility, and managing limitations. Based on these categories, a paradigmatic model was developed to explain the interactions between students' challenges and coping strategies. The results indicate that students face cultural differences, economic pressures, and adjustment difficulties that affect their quality of life and academic performance. The findings also highlight the importance of providing adequate financial and social support and addressing the cultural dimensions of dormitory life. The core concept of the study was defined as "Adaptation: Persistent Fluctuation," forming a substantive theory of the fluctuating adaptation process of Afghan students. This study recommends that macro policies develop action plans to strengthen students' acculturation and adaptation skills, enabling them to achieve academic and social goals more effectively.

Introduction

University dormitories represent not only residential spaces but also formative social and educational environments that shape students' identities and academic trajectories. For international students, dormitory living often entails negotiating cultural boundaries, coping with economic pressures, and managing social isolation. Afghan students are among the largest groups of international students in Iran, and their residential experiences in dormitories have

*Corresponding author: Ali Ruhani. Associate Professor, Department of Sociology, Yazd University, Yazd, Iran.

E-mail addresses: aliruhani@yazd.ac.ir

E-ISSN: 2008-3742/© Population Association of Iran. This is an open access article under the CC BY 4.0 License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

Cite this article:

Rajabinezhad, M., Imampoor, S., Ruhani, A., Alinejad, M. (2025). The Migration Experience and the Social Construction of Adaptability: A Qualitative Study Among Afghan Male Students in University Dormitories. *Journal of Population Association of Iran*, 20(39), 185-208. <https://doi.org/10.22034/jpai.2025.2041556.1372>

profound implications for their educational success, psychosocial well-being, and cross-cultural relations between Iran and Afghanistan.

Although previous studies have examined aspects of dormitory life among Iranian students, little is known about how Afghan male students perceive, interpret, and handle the challenges of living in dormitories. This research, therefore, aimed to explore in depth the experiences of Afghan male students living in university dormitories in Iran, focusing on how social factors shape feelings of incompatibility and the development of coping strategies. Drawing on four decades of Afghan migration to Iran, from the Soviet invasion (1978–1985) to the Taliban's return in 2021, the study situates current Afghan students within a complex historical, political, and economic migration context. Previous Iranian and international research has documented various aspects of dormitory life—such as loss of privacy, financial stress, exposure to subcultures, and opportunities for independence—but no comprehensive study has integrated these elements for Afghan students.

The conceptual framework combined grounded theory sensitivity with established perspectives: symbolic interactionism (Mead 1934; Blumer 1969) to interpret meaning-making in daily interactions; Berry's (1997) acculturation model to examine strategies of integration, assimilation, separation, and marginalization; Lazarus and Folkman's (1984) stress-coping framework to analyze environmental pressures; and Luhmann's (1995) adaptive systems theory to conceptualize students' responses as cyclical and fluctuating. These perspectives guided interview protocols and subsequent coding, ensuring that the emergent theory remained anchored in participants' narratives while engaging with existing knowledge.

Methods and Data

A qualitative grounded theory design was employed. Twenty-eight Afghan male students enrolled at Yazd University, all of whom had lived in the dormitory for at least three semesters, were purposefully selected to capture ethnic, cultural, religious, and political diversity. Semi-structured interviews were conducted between May and November 2023 in various settings (dormitory rooms, campus green spaces, university offices), lasting 45–90 minutes depending on participants' availability and willingness. Interviews were transcribed verbatim and were analyzed through three stages of coding—open, axial, and selective—using the constant comparison method. This process generated 182 initial concepts, 53 subcategories, 15 main categories, and one core category. A paradigmatic model was then developed, linking causal conditions, contextual conditions, intervening conditions, strategies, and consequences. Ethical safeguards included informed consent, use of pseudonyms, confidentiality of sensitive data, and measures to minimize potential harm to participants.

Findings

The central process (Core Phenomenon: "Adaptation: Persistent Fluctuation") revealed a dynamic, non-linear adaptation characterized by oscillation between engagement and withdrawal, hope and frustration, integration and isolation. Students constantly adjusted their expectations and behaviors in response to changing dormitory conditions, academic pressures, and political developments in Afghanistan. This ongoing fluctuation illustrates the structural complexity of incompatibility.

Two main causal conditions initiated the adaptation process. *Pre-migration expectations*—students arrived with idealized images of Iranian dormitories and higher education, shaped by media or alumni, expecting superior facilities and supportive environments. *Lifestyle change*—most came from rural or extended-family settings and encountered abrupt urbanisation, institutional rules and enforced co-residence with strangers, resulting in culture shock and emotional strain.

Three contextual features shaped daily experience. An *unfavourable dormitory atmosphere* included overcrowded rooms, poor hygiene, inadequate recreation, noise and lack of privacy, sometimes leading to risk behaviors such as excessive social media use or smoking. *Student concerns* encompassed acute financial hardship, forced employment to meet basic needs, academic overload, and linguistic challenges in Persian dialects. *Situational communication* reflected how interactions varied across settings—collaborative with professors, pragmatic with staff, or guarded with city residents—shaping satisfaction and identity formation.

At a broader level, three intervening factors constrained or amplified adaptation. *Migrant status* exposed students to prejudice, stereotypes and bureaucratic hurdles, hindering social integration. *Role conflict about the future* reflected uncertainty about returning to Afghanistan, fears of stigmatisation as “Iranised” or “spies,” and prolonged enrolment to postpone repatriation. *Unstable conditions in Afghanistan*—economic collapse, human-rights violations and family insecurity—heightened stress and fuelled political debates among students.

In response, students employed four principal strategies: 1) Long-term goal-setting: maintaining focus on degrees, skills and future contributions despite current adversity. 2) Escaping the dormitory environment: spending time in markets, parks, sports clubs or university facilities to reduce exposure to stress. 3) Withdrawal and virtual refuge: minimising interaction, relying on music, films and online networks, and neglecting coursework as a coping mechanism. 4) Constructive adjustment: reframing dormitory life as an opportunity for independence, networking and access to affordable services, particularly among those from less privileged backgrounds. These strategies were not mutually exclusive; many students moved between them over time, illustrating the “persistent fluctuation” of adaptation.

Three main consequences emerged. *Cultural ambassadorship*: students transmitted images of Iran—both positive and negative—back to Afghanistan through their narratives, dress, language and behaviour, influencing bilateral perceptions. *Generation of persistent incompatibility*: unresolved fears about future prospects and prolonged hardship sometimes deepened alienation and academic disengagement. *Management of limitations*: conversely, some students developed resilience, creativity and social capital, transforming dormitory experiences into opportunities for personal growth and cross-cultural competence.

Discussion and Conclusion

This study confirms and extends prior research about dormitory life. Consistent with Iranian and international studies, overcrowding, loss of privacy, and financial stress undermine well-being and academic success. However, by focusing on Afghan male students, it revealed additional dimensions: the interplay of migration history, unstable homeland conditions, and role conflict regarding return; the oscillating nature of adaptation rather than a linear acculturation path; and the dual role of dormitories as places of strain and laboratories for social learning. The paradigmatic model illustrates how micro-level experiences (roommate relations, noise, and food) are embedded in meso-level institutional settings (university policies and dormitory management) and macro-level forces (immigration regulations and Afghanistan’s instability).

Living in university dormitories represents a pivotal stage in Afghan male students' migration and educational trajectories. This study reveals a complex, oscillating process of adaptation shaped by pre-migration expectations, environmental pressures, migrant status, and homeland instability. Students employ various strategies—from goal-focused perseverance to withdrawal—to navigate these challenges, leading to varied outcomes in resilience, alienation, and cultural representation. Recognizing and supporting this process can enhance student well-being and strengthen cross-national relations. The results reflect the richness of participants' narratives and the grounded theory model derived from them, intended to inform scholars, policymakers, and practitioners concerned with international student adaptation in dormitory settings.

مقاله پژوهشی

تجربه مهاجرت و برساخت اجتماعی تطبیق‌پذیری: مطالعه‌ای کیفی در میان دانشجویان پسر افغانستانی ساکن سرراه‌های دانشجویی

مرتضی رجبی‌نژاد^۱، سعادت‌الله امام‌پور^۲، علی روحانی^{۳*}، منوچهر علی‌نژاد^۴

^۱ دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد، ایران.

^۲ دانشجوی کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد، ایران.

^۳ دانشیار گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد، ایران.

^۴ دانشیار گروه مددکاری و سیاستگذاری اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد، ایران.

اطلاعات مقاله

دریافت: ۱۴۰۳/۰۶/۳۰

پذیرش: ۱۴۰۳/۰۹/۱۶

تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۰۳/۲۳

واژگان کلیدی:

ناسازگاری،

خوابگاه،

دانشجویان افغانستانی،

فرهنگ‌پذیری،

یزد.

چکیده

زندگی در خوابگاه‌های دانشجویی، به‌ویژه برای دانشجویان بین‌المللی، به یک تجربه پیچیده و چندبعدی تبدیل شده است که تأثیرات قابل توجهی بر بهزیستی اجتماعی و تحصیلی آنان دارد. این مطالعه با هدف بررسی تجارب دانشجویان افغانستانی در سرراه‌های دانشجویی و تحلیل چالش‌ها و استراتژی‌های آنان در مواجهه با این محیط طراحی شده است. با استفاده از روش‌شناسی کیفی و رویکرد نظریه‌زمینه‌ای، داده‌ها از طریق مصاحبه‌های عمیق با ۲۵ دانشجوی افغانستانی جمع‌آوری و تحلیل شدند. تحلیل داده‌ها از طریق کدگذاری باز، محوری و گزینشی انجام شد و مقولات اصلی شامل توقعات پیشین مهاجران، تغییر سبک زندگی، اتمسفر نامطلوب، دغدغه‌های دانشجویی، ارتباطات موقعیت‌مدار، مهاجر بودن، تعارض نقش در آینده، اوضاع نابسامان افغانستان، هدف‌گذاری بلندمدت، گریز از محیط خوابگاه، گوشه‌گیری، سازش با محیط، بازنمایی چهره از ایران توسط سفیران فرهنگی، زایش ناسازگاری پایدار و مدیریت محدودیت‌ها شناسایی گردید. براساس این مقولات، مدل پارادایمی ارائه شد که به تبیین تعاملات پیچیده میان مشکلات و استراتژی‌های دانشجویان می‌پردازد. نتایج نشان داد که دانشجویان با چالش‌های متنوعی از جمله تفاوت‌های فرهنگی، فشارهای اقتصادی و مشکلات سازگاری روبه‌رو هستند که بر کیفیت زندگی و عملکرد تحصیلی آنان تأثیرگذار است. همچنین، یافته‌ها بر اهمیت ارائه حمایت‌های مالی و اجتماعی مناسب و توجه به ابعاد فرهنگی خوابگاه‌ها تأکید می‌کنند. مقوله هسته پژوهش، به‌عنوان «سازگاری: نوسانی پایدار» برساخت شد و بر همان اساس نظریه تجربی پژوهش ارائه شد که فرایند سازگاری پرنوسان دانشجویان افغانستانی را نشان می‌دهد. این مطالعه پیشنهاد می‌کند که سیاست‌گذاری‌های کلان باید شامل برنامه‌های عملیاتی برای بهبود مهارت‌های فرهنگ‌پذیری و سازگاری دانشجویان باشد تا بتوان اهداف تحصیلی و اجتماعی را به‌طور مؤثرتر محقق ساخت.

* نویسنده مسئول: علی روحانی. دانشیار گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد، ایران.

رایانامه: aliruhani@yazd.ac.ir

استناد به این مقاله: مرتضی، امام‌پور، سعادت‌الله، روحانی، علی، علی‌نژاد، منوچهر (۱۴۰۳). تجربه مهاجرت و برساخت اجتماعی تطبیق‌پذیری: مطالعه‌ای کیفی در میان دانشجویان پسر افغانستانی ساکن سرراه‌های دانشجویی، نامه انجمن جمعیت‌شناسی ایران، ۲۰ (۳۹)، ۱۸۵-۲۰۸.

<https://doi.org/10.22034/jpai.2025.2041556.1372>

مقدمه و بیان مسئله

افغانستانی‌های مقیم ایران در چهار دوره کلی به ایران مهاجرت کرده‌اند. اولین دوره همزمان با حمله شوروی در بین سال‌های ۱۹۷۸ تا ۱۹۸۵ بوده است که به‌عنوان موج اول مهاجرت افغانستانی‌ها به ایران از آن یاد می‌شود. موج دوم مهاجرت در پی جنگ‌های داخلی افغانستان بود که در بین سال‌های ۱۹۸۹ تا ۱۹۹۵ رخ داد. در نهایت، مهاجرت افغانستانی‌ها به ایران در بین سال‌های ۱۹۹۵ تا ۲۰۰۱ در پی حاکمیت طالبان بر افغانستان، که به‌عنوان موج سوم مهاجرت از آن یاد می‌شود (روحانی و انبارلو، ۱۳۹۷). موج چهارم مهاجرت افغانستانی‌ها به ایران پس از بازگشت طالبان به قدرت در افغانستان در سال ۱۴۰۰ (۲۰۲۱ میلادی) آغاز شد. این موج به دلیل شرایط بحرانی امنیتی و اقتصادی در افغانستان شدت گرفت و بسیاری از افغانستانی‌ها به ایران پناه آوردند. حتی پیش از آنکه طالبان در ماه اوت کنترل افغانستان را به دست بگیرند، با وخیم‌تر شدن وضعیت امنیتی در این کشور، بیش از ۲۵۰ هزار نفر خانه‌های خود را ترک کردند (خسروی و دالوند، ۱۴۰۲). تسلط طالبان بر کشور و بدتر شدن وضعیت معیشتی و حقوق بشری، انگیزه‌های جدیدی برای مهاجرت ایجاد کرد.

در سال‌های اخیر و با توجه به تغییرات سیاست‌های مهاجرتی ایران، روند ورود مهاجران افغانستانی به کشور به‌طور قابل توجهی محدود شده و حتی برخی از آنها با اقدامات قانونی برای اخراج مواجه شده‌اند (Zandi-Navgran et al., 2024). طبق آمار منتشرشده، جمعیت افغان‌ها در ایران به پنج میلیون نفر رسیده است (خبر آنلاین، ۱۴۰۲). با این حال باید توجه داشت که آمارها متغیر است و برخی منابع جمعیتی بالاتر از این رقم را ذکر کرده‌اند.

بخشی از جمعیت کشور ما را اتباع افغانستانی تشکیل می‌دهند که به‌طور قانونی یا غیرقانونی در کشور ساکن هستند. در سال ۲۰۲۲ میلادی دولت ایران اقدام به ثبت‌نام افغانستانی‌های فاقد مدارک اقامتی کرد که بر اساس آن، اطلاعات حدود ۲٫۶ میلیون نفر ثبت شد. همچنین تخمین زده می‌شود که نزدیک به ۵۰۰ هزار نفر دیگر در این سرشماری شرکت نکردند (UNHCR, 2021). بخشی از این اتباع قانونی، دانشجویان افغانستانی هستند که برای تحصیل به کشور ما می‌آیند. تعداد قابل توجهی از این دانشجویان در سراسر کشور در دانشگاه‌های شهرهای مختلف در خوابگاه‌های دانشجویی زندگی می‌کنند و هر روز بر تعداد آن‌ها افزوده می‌شود.

در طی یک دهه گذشته، فرآیند ارتباطات علمی بین دو کشور غنی‌تر شده و از طرفی با توجه به سیاست‌های در پیش گرفته برای جذب دانشجویان بین‌المللی از طرف دانشگاه‌ها، شاهد ورود موج‌های مختلفی از دانشجویان خارجی، به‌ویژه دانشجویان افغانستانی، به کشور ایران هستیم. دانشجویان افغانستانی، ایران را به دلیل داشتن اشتراکات فرهنگی بالا و امکانات آموزشی مناسب، از اولویت‌های اصلی خود برای تحصیل می‌دانند. به گزارش خبرگزاری ایران مدرس (۱۴۰۲)، دکتر مجتبی صدیقی، در ارائه آماری از وضعیت اسکان دانشجویان، اعلام نمود: در حال حاضر ۲۲۸ هزار نفر در خوابگاه‌های دولتی و ۲۳ هزار نفر در خوابگاه‌های خودگردان تحت نظارت دانشگاه‌ها اسکان دارند و در مجموع حدود ۲۵۰ هزار نفر از خوابگاه‌های دانشجویی استفاده می‌کنند که معادل ۴۰ درصد جمعیت دانشجویان روزانه است (ایران مدرس، ۱۴۰۲).

دانشگاه یزد از جمله دانشگاه‌هایی است که به سیاست پذیرش دانشجویان بین‌المللی توجه نموده است. بیش از ۴۵۰ دانشجوی افغانستانی در دانشگاه یزد مشغول تحصیل هستند. خوابگاه دانشگاه یزد دارای ۳۱۰ دانشجوی افغانستانی است که سهم آقایان از این تعداد ۲۶۰ نفر می‌باشد (دفتر اداره امور دانشجویان غیرایرانی دانشگاه یزد، ۱۴۰۳). زندگی در خوابگاه دانشجویی تجربه‌ای جدید است که بر سایر مراحل زندگی فرد تاثیر خواهد گذاشت؛ سبکی از زندگی که می‌تواند هویت جدیدی خلق کند و دوره‌ای سرشار از هیجانات و چالش‌ها برای دانشجویان و خانواده‌های آنان باشد (گودرزی و همکاران، ۱۳۹۸).

زندگی در کنار همسالانی با جنسیت یکسان که در حین تفاوت‌های فرهنگی و ارزشی خود، دارای سلیق و اهداف گوناگونی هستند. سکونت در خوابگاه همواره با چالش‌هایی همراه است که بر عملکرد دانشجو مؤثر می‌باشد. اما آنچه این زندگی خوابگاهی را برای دانشجویان افغانستانی به یک معضل تبدیل کرده، سازگاری با این سبک از زندگی است که اغلب این دانشجویان قبلاً تجربه زندگی در این محیط را نداشته‌اند. از طرفی، هر کدام از این دانشجویان فرهنگ و زبان خاص خود را دارند؛ ولی در محیط خوابگاه برای گذراندن زندگی خود مجبور به صحبت به زبان فارسی و پذیرش وضع موجود هستند. اگرچه این مسئله ممکن است در مورد برخی دانشجویان ایرانی غیرفارسی‌زبان نیز صادق باشد؛ اما تجربه دانشجویان افغانستانی به دلیل مهاجر بودن و تفاوت‌های فرهنگی،

اجتماعی و هویتی، ابعاد پیچیده‌تری دارد. برای آنان، زبان نه تنها ابزار ارتباط، بلکه بخشی از هویت فردی و جمعی است که در محیط خوابگاه با فشارهایی برای انطباق، و گاه حذف نمادهای فرهنگی و زبانی خود مواجه می‌شود. این امر علاوه بر افزودن به سختی‌های سازگاری آنها با محیط خوابگاه و زمان بر بودن انطباق‌شان با محیط، می‌تواند بر کیفیت زندگی و عملکرد تحصیلی آنها تأثیرات منفی بگذارد.

هرچند که دانشجویان افغانستانی از امکانات ضعیف خوابگاه‌های خود ناراضی بودند؛ اما الزامات زندگی در خوابگاه آنها را بیشتر می‌آزرد. تحمل دوری از خانواده و وطن خود و در کنار آن معاشرت با هموطنانی که اغلب اختلافات ریز و درشت سیاسی، مذهبی، اقتصادی و... بین آنان وجود دارد، خود عاملی بر ناسازگاری این دانشجویان با محیط خوابگاهی بود. از طرفی، با گذر زمان و ایجاد نیازهای جدید در بین این دانشجویان، آنها به ناچار باید روابط خود را از سطح خوابگاه و دانشگاه فراتر برده و وارد محیط شهری شوند. این ارتباطات می‌تواند از یک خرید ساده شروع شده و حتی به درگیری‌های روزمره آنها در بازار کار منجر شود. به همین دلیل، نحوه مواجهه آنها با محیط‌های گوناگون بر رفتار و نگرش آنها نسبت به زندگی خوابگاهی تأثیر خواهد گذاشت. جدای از این موارد، دغدغه‌های ذهنی دانشجویان افغانستانی شامل دیدگاه‌های موجود به آنها به‌عنوان دانشجوی خارجی از طرف ایرانیان و دانشجوی مهاجر از طرف افغانستانی‌ها، شرایط نابسامان اقتصادی و سیاسی کشورشان، معضلات دیدار خانواده خود در طول تحصیل، ترس از آینده شغلی، مشکلات تحصیلی، مشکلات اقتصادی و شاغل شدن اجباری برای رفع نیازها، از جمله معضلاتی است که دانشجویان افغانستانی بعد از سکونت در خوابگاه‌ها و با گذر زمان با آن مواجه می‌شوند.

از آنجا که هر ساله با تدابیر در نظر گرفته شده به تعداد این دانشجویان افزوده می‌شود، باید به این نکته توجه کرد که حضور و تحصیل این دانشجویان بدون شناخت و درک اینکه آنها چگونه این دوره را می‌گذرانند و پیامدهای این دوره از زندگی چه تأثیری در آینده آنها می‌تواند داشته باشد، قطعاً هم بر نظام آموزشی و سایر نهادهای مرتبط و هم بر خود دانشجو تأثیر خواهد گذاشت. هرچند که فرهنگ افغانستان را می‌توان بسیار نزدیک به فرهنگ ایرانی دانست، ولی باید توجه کرد که ذهنیت آنها برخاسته از یک بستر اجتماعی، اقتصادی و سیاسی دیگر است.

از آنجایی که این دانشجویان در پیوند مستقیم با اقشار مختلف مردم ایران در محیط‌های علمی یا غیرعلمی قرار می‌گیرند، هرگونه نابسامانی و نابهنجاری در روند زندگی آنها نه تنها زندگی خود دانشجویان اتباع را مختل می‌کند، بلکه سایرین در ارتباط با آنها می‌توانند تأثیرپذیر شده و عملکرد افراد در پیوند با آنها مختل شود. همچنین باید به این نکته توجه کرد که این دانشجویان بعد از تحصیل به‌عنوان سفیران فرهنگی ایران به کشور خود باز خواهند گشت و کشور ایران را بر اساس شرایط زیست خود توصیف خواهند نمود. بی‌توجهی به این موضوع در آینده می‌تواند چهره بدی از تحصیل در کشور ایران برای سایرین به جا بگذارد.

تغییرات شدید در سبک زندگی می‌تواند باعث درگیری افراد در زمینه‌های مختلف و انجام اعمالی شود که با عرف و هنجارهای جامعه همراه نمی‌باشد (مرادی و همکاران، ۱۴۰۲). این تغییرات در صورت عدم کنترل و نداشتن شناخت کافی، در گذر زمان می‌تواند فرد و جامعه را تهدید کند (خواجهنوری و همکاران، ۱۳۹۱؛ ایمان و روحانی، ۱۳۹۲). این پژوهش می‌تواند با در اختیار گذاشتن تجارب سایر دانشجویان افغانستانی که این پدیده را تجربه کرده‌اند، به ورودی‌های جدید خوابگاه کمک کند تا خود و محیطی که در آن قرار دارند را بهتر بشناسند و برای انجام سایر امور عقلانی‌تر و با توجه به این تجربیات تصمیم‌گیری کنند. همچنین، امور اداری خوابگاه‌های دانشجویی می‌توانند با توجه به این نتایج، به فراهم کردن زیرساخت‌های مربوط و اطلاع‌رسانی در زمینه‌های مختلف پرداخته و پذیرش این تغییرات را برای نوواردان ساده‌تر کنند. به همین دلیل، در مطالعه حاضر، دانشجویان افغانستانی ساکن خوابگاه انتخاب شدند تا به این سوال اصلی پژوهش پاسخ دهند که ناسازگاری با زندگی خوابگاهی در بین دانشجویان افغانستانی پسر چگونه بر ساخت می‌شود؟

چارچوب مفهومی

پژوهش حاضر برای حصول به حساسیت نظری، به مرور پیشینه‌های تجربی در زمینه تجربه زندگی خوابگاهی و نظریه‌های اجتماعی سازگاری با محیط پرداخته است. تاکنون پژوهش‌هایی که در خصوص تجربه زندگی در خوابگاه و مسائل و مشکلات آن صورت

گرفته، هر کدام به بررسی جنبه خاصی از این پدیده پرداخته‌اند و به‌طور جامع آن را بررسی نکرده‌اند. از طرفی، پژوهشی با این ابعاد در ارتباط با زیست دانشجویان افغانستانی در خوابگاه انجام نشده است، علیرغم اینکه نمی‌توان اهمیت و جایگاه خوابگاه‌ها را به‌مثابه محیطی برای زندگی در سطح اجتماع نادیده گرفت. در اینجا به پژوهش‌هایی که در زمینه مسائل مربوط به تجربه زندگی خوابگاهی و ناسازگاری با آن پرداخته شده، اشاره می‌شود.

محمدی (۱۴۰۱) بررسی تجربیات زیسته دانشجویان نشان می‌دهد که زندگی دانشجویی نوعی سبک زندگی است که مشکلات و محدودیت‌های خاص خود را دارد و این سبک زندگی دانشجویی پیامدهای یادگیری اجتماعی و فردی مهمی بر دانشجویان دارد. **افشانی و همکاران (۱۳۹۱)** بیان می‌کنند که مشکلات فرهنگی دانشجویان خوابگاهی به‌طور معناداری کمتر از متوسط است. بروز مشکلات فرهنگی در بین دانشجویان کارشناسی بیش از دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری و در بین دانشجویان مجرد بیش از دانشجویان متأهل است.

گودرزی و همکاران (۱۳۹۸) کاهش حریم خصوصی، کمبود اوقات فراغت، عدم وجود اراده آزاد و تحمیل مجدد نقش‌های جنسیتی کلیشه‌ای را به‌عنوان مهم‌ترین چالش‌های زندگی خوابگاهی دانشجویان دختر نام برده‌اند. **آراسته (۱۳۹۳)** خوابگاه‌های دانشجویی به‌مثابه جوامع یادگیری سه دستاورد مهم دارند که می‌توان به بالندگی فردی، بالندگی اجتماعی و بالندگی علمی اشاره کرد. **عبدی و همکاران (۱۳۹۹)** بیان می‌کنند که رضایت‌مندی از عوامل محیطی، که شامل فاکتورهای کالبدی، اجتماعی و مدیریتی خوابگاه است، ارتباط معناداری با انگیزه پیشرفت دانشجویان دارد.

سراج‌زاده و حبیب‌پور (۱۳۹۸) یافته‌ها نشان داد که در مجموع، شیوع آسیب‌های اجتماعی در بین دانشجویان دختر خوابگاهی در حد پایین است و شکل آسیب‌های اجتماعی در بین آنان، عمدتاً مربوط به امر جنسی و از نوع روابط دوستی است. **رحمتی و همکاران (۱۳۹۸)** مهم‌ترین فرصت‌های زندگی در خوابگاه را شامل استقلال، افزایش صبر و توان تحمل مشکلات، آشنایی با فرهنگ‌ها و آداب و رسوم مختلف، و افزایش نظم و مسئولیت‌پذیری می‌دانند و مهم‌ترین مشکلات آن را احساس غربت و دلتنگی، فشارهای روانی ناشی از هم‌اتاق شدن با افراد نامناسب، کاهش کیفیت درس خواندن و به‌هم خوردن نظم خواب می‌دانند.

رخشنده‌رو و همکاران (۱۳۹۹) مهم‌ترین تهدیدهای زندگی خوابگاهی را شامل عدم تعامل و ناسازگاری، فقدان حریم خصوصی، بروز مشکلات بهداشتی، کسالت روحی ناشی از وب‌گردی مزمن، فرهنگ‌پذیری نامناسب و بی‌سامانی اوقات فراغت می‌دانند. **انواری (۱۳۹۷)** بیان می‌کند که نبود حریم خصوصی، مشکلات برقراری ارتباط با مسئولان و هم‌اتاقی‌ها، و محدودیت‌های ناشی از قوانین خوابگاه باعث کاهش حس تعلق دانشجویان به خوابگاه شده است. **پيامنی (۱۳۸۰)** اظهار می‌کند که دانشجویان بیشترین مشکلات خوابگاه را مربوط به عوامل رفاهی و بهداشتی آن می‌دانند و کمترین مشکلات را مربوط به اداره امور خوابگاه می‌دانند. **حیدری و عبدی‌پور (۱۳۹۴)** بیان می‌کنند که مقدار دل‌بستگی ساکنان خوابگاه‌های دانشجویی به محیط زندگی‌شان تا حد زیادی تحت تأثیر کیفیت تأمین خلوت مطلوب برای افراد در محیط خوابگاه است.

میرزاوند و همکاران (۱۴۰۰) نشان می‌دهند که بین احساس غربت، دلتنگی برای خانواده و میل به بازگشت به وطن با سلامت روان، حمایت‌های اجتماعی و حتی علائم سلامت جسمانی، علائم اضطراب و اختلال خواب دانشجویان دختر خوابگاهی ارتباط معناداری وجود دارد. **شیرینی و همکاران (۱۳۹۹)** بیان می‌کنند که مشکلات خانوادگی، سابقه افسردگی، وجود گروه هم‌سالان و دوستان و دور بودن از خانواده، مهم‌ترین فاکتورهای تأثیرگذار بر بروز آسیب‌های اجتماعی در دانشجویان معرفی شده‌اند. **منصوری و همکاران (۱۳۹۱)** گزارش می‌دهند که کیفیت خواب دانشجویان ساکن در خوابگاه در وضعیت نامطلوبی قرار دارد و این امر بر وضعیت سلامت این دانشجویان تأثیرگذار است. **عباسپور و همکاران (۱۴۰۱)** بیان می‌کنند که خوابگاه دانشجویی مکانی است برای یادگیری دانشجویان خوابگاهی؛ و هرچقدر این دانشجویان شناخت بیشتری از فضای خوابگاه داشته باشند، کمتر درگیر آسیب‌های زندگی خوابگاهی می‌شوند.

بدر و امام‌وگلو (۲۰۲۳) نتایج پژوهش‌شان نشان داد که سطح رضایت از خوابگاه با کاهش تراکم اتاق افزایش می‌یابد؛ به عبارت دیگر، تراکم بیشتر و نزدیکی اتاق‌ها به مناطق مشترک، باعث افزایش ازدحام و کاهش حریم خصوصی می‌شود. **بریم و همکاران (۲۰۲۳)** نتایج پژوهش‌شان نشان داد که زندگی خوابگاهی بر عملکرد تحصیلی تأثیرات منفی روانی و اقتصادی دارد و این تأثیرات

بر اساس جنسیت متفاوت است. خان و همکاران (۲۰۲۰) گزارش می‌دهند که دانشجویان از امکانات اتاق و خدمات ایمنی ارائه شده در خوابگاه رضایت دارند، اما از خدمات ارتباطی راضی نیستند. خدمات ارتباطی و حمایت خانواده بر راحتی تحصیلی دانشجویان ساکن خوابگاه تأثیر دارد. هوانگ و همکاران (۲۰۲۴) بیان می‌کنند که محیط خوابگاه از طریق نقش میانجی مشارکت در یادگیری، بر سلامت روانی دانشجویان تأثیر مثبت دارد، که این تأثیر برای دانشجویان مرد بیشتر است.

پژوهش‌های پیشین به بررسی جنبه‌های مختلف زندگی خوابگاهی، از جمله مشکلات فرهنگی، اجتماعی و بهداشتی، و فرصت‌هایی مانند استقلال و رشد فردی پرداخته‌اند (محمدی، ۱۴۰۱؛ افشانی و همکاران، ۱۳۹۱). با این حال، تحقیقات کمی به تجربیات زندگی خوابگاهی دانشجویان افغانستانی پرداخته‌اند. این تحقیق با استفاده از پیشینه‌های موجود، تلاش دارد خلأ موجود در بررسی چالش‌ها و تجربیات خاص دانشجویان افغانستانی در خوابگاه‌ها را پر کرده و تأثیر این تجربیات بر سازگاری آنان با محیط خوابگاهی را تحلیل کند.

علاوه بر پژوهش‌های تجربی انجام شده که هر کدام به جنبه خاصی از زندگی در خوابگاه‌های دانشجویی پرداخته‌اند، به ارائه نظریه‌هایی می‌پردازیم که بررسی آن‌ها فهم بهتری از مسئله سازگاری فرد با محیط و گروه‌های مختلف، واکنش فرد در شرایط مختلف، تأثیر الزامات بیرونی بر رفتار او و در کل کنش و واکنشی که فرد در محیط جدید از خود بروز می‌دهد، فراهم می‌آورد.

به نظر مید^۱ (۱۹۳۴) کنش فردی همواره در یک زمینه اجتماعی رخ می‌دهد؛ یعنی اینکه فرد چگونه با یک گروه رفتار می‌کند یا با آن ارتباط برقرار می‌کند، حاصل فضای ارزشی گروه‌هایی است که شخص در درون آن‌ها قرار دارد و به‌گونه‌ای عضویت پیدا کرده است. در نتیجه، سازگاری یا عدم سازگاری رفتار شخص باید با توجه به گروه‌هایی که وی به آن‌ها وابسته است، ارزیابی شود. هومنز^۲ (۱۹۶۱) مسئله سازگاری افراد در گروه‌ها را مطرح کرده و بر این نظر است که به‌طور کلی افراد با جایگاه متوسط بیشترین مقدار سازگاری را با گروه نشان می‌دهند و افراد با جایگاه بالا یا پایین در گروه‌ها، سازگاری کمتری با گروه دارند (انواری، ۱۳۹۷: ۱۰۷).

نظریه سازگاری ادواری (Luhmann, 1995) به بررسی چگونگی سازگاری سیستم‌های پیچیده با تغییرات مختلف می‌پردازد و می‌تواند ابزار مفیدی برای تحلیل فرآیند سازگاری دانشجویان خارجی در خوابگاه‌ها باشد. این نظریه بر تغییرات سازگاران در مراحل مختلف زندگی و محیط تمرکز دارد و می‌تواند به فهم بهتری از چگونگی واکنش دانشجویان خوابگاهی به شرایط و فشارهای جدید کمک کند (Holling, 2001).

نظریه تعامل‌گرایی نمادین بر اهمیت تعاملات اجتماعی و معنای رفتارهای اجتماعی تأکید می‌کند. این نظریه می‌تواند به تحلیل چگونگی شکل‌گیری هویت و سازگاری دانشجویان بین‌المللی در خوابگاه و تعاملاتشان با دیگران کمک کند. تعاملات و تجربیات روزمره دانشجویان نقش مهمی در شکل‌گیری و تغییر برداشت‌های آن‌ها از محیط دارند (Blumer, 1969).

نظریه سازگاری فرهنگی به تحلیل چگونگی سازگاری افراد با فرهنگ‌های جدید و محیط‌های متفاوت می‌پردازد. این نظریه می‌تواند به بررسی مشکلات و استراتژی‌های سازگاری دانشجویان بین‌المللی با فرهنگ و محیط جدید کمک کند و بر فرآیندهای انطباق، گریز و سازش فرهنگی تمرکز دارد (Berry, 1997). نظریه فشارهای محیطی به تحلیل چگونگی مواجهه و مدیریت فشارهای محیطی می‌پردازد و می‌تواند به درک چالش‌های موجود در محیط خوابگاه و واکنش‌های دانشجویان به این فشارها کمک کند. این نظریه فرآیندهای ارزیابی و سازگاری در برابر استرس‌های محیطی را بررسی می‌کند (Lazarus & Folkman, 1984).

نظریه جبرگرایی ساختاری بررسی می‌کند که چگونه ساختارهای اجتماعی بر رفتار فردی و گروهی تأثیر می‌گذارند. این نظریه می‌تواند در تحلیل تأثیر ساختار خوابگاه و نظام‌های اجتماعی بر سازگاری دانشجویان بین‌المللی مؤثر واقع شود (Giddens, 1984). نظریه تعامل اجتماعی به بررسی چگونگی تأثیر تعاملات اجتماعی بر هویت فردی می‌پردازد. این نظریه می‌تواند به تحلیل چگونگی تعامل دانشجویان بین‌المللی با سایر دانشجویان و کارکنان خوابگاه و اثرات این تعاملات بر فرآیند سازگاری آن‌ها کمک کند (Goffman, 1959).

¹ Mead

² Homans

نظریه انطباق فرهنگی به بررسی نحوه سازگاری افراد با فرهنگ‌های جدید و محیط‌های اجتماعی متفاوت می‌پردازد. این نظریه توسط فردریک بارنی مطرح شد و بر اساس آن، مهاجران و دانشجویان بین‌المللی ممکن است در مواجهه با فرهنگ جدید از چهار استراتژی اصلی استفاده کنند: پذیرش، همسان‌سازی، گریز یا انزوا، و ادغام. نظریه بارنی به‌ویژه بر چگونگی ترکیب و تعامل افراد با فرهنگ‌های جدید و چالش‌های ناشی از این فرآیند تأکید دارد. در زمینه خوابگاه‌ها، این نظریه می‌تواند به درک رفتارهای مختلف دانشجویان خارجی در مواجهه با فرهنگ‌ها و هنجارهای جدید محیط خوابگاه کمک کند و نحوه سازگاری آنان را با فشارهای اجتماعی و فرهنگی محیط جدید تحلیل کند (Berry, 1997).

با توجه به رویکرد پدیدارشناسی (Schütz, 1967) اقامت در خوابگاه برای کسانی که این تجربه را دارند، بدون معنا نیست؛ بلکه دارای معانی خاصی است و هر فردی که با آن روبرو می‌شود، به شیوه‌ای منحصر به فرد آن را تفسیر می‌کند. اگرچه تفاسیر و تجربیات دانشجویان از سکونت در خوابگاه می‌تواند متفاوت باشد، اما همچنان شباهت‌هایی در این تجربیات و تفاسیر وجود دارد. (رحمتی و همکاران، ۱۳۹۸).

همان‌طور که پیداست، پژوهش‌ها و نظریات متنوعی در رابطه با مسئله ناسازگاری ارائه شده است. در بساخت حساسیت نظری، با استفاده از این پژوهش‌ها و نظریات، سعی شد تا بر مفاهیم خاصی تمرکز بیشتری کنیم و در ورود به میدان پژوهش و طراحی پروتکل مصاحبه از آن استفاده کنیم. برای مثال، رابطه جایگاه اقتصادی و اجتماعی این دانشجویان با سازگاری آن‌ها یکی از مفاهیم، سوالات و محورهای اصلی پروتکل مصاحبه بود که بر اساس این پژوهش‌ها و یافته‌ها، سعی داشتیم آن را مورد مذاقه قرار دهیم. همچنین، شناخت نسبت به تأثیرات محیط خوابگاه نیز از جمله مفاهیم و محورهای اصلی پروتکل مصاحبه بوده است. از سوی دیگر، درک و تفسیر خاص هر فرد از زندگی در محیط خوابگاه نیز از دیگر محورهایی بود که در طراحی حساسیت نظری و پروتکل مصاحبه از آن استفاده کردیم. همچنین، نظریات ارائه‌شده بر ضرورت سازگاری در گروه، سازگاری با محیط، تأثیر تجارب گذشته در درک و تفسیر این زندگی و رابطه و تأثیر موقعیت اجتماعی این افراد بر تجربه زندگی خوابگاهی نیز دلالت داشته‌اند. در واقع، از تمامی این مطالعات و نظریه‌های مختلف برای ورود آگاهانه به میدان پژوهش (تنظیم مصاحبه‌نامه) استفاده شد.

روش پژوهش و داده‌ها

پژوهش حاضر بر اساس روش‌شناسی کیفی و رویکرد نظریه‌زمینه‌ای انجام شده است. در این روش، گردآوری داده‌ها، تحلیل و نظریه‌نمایی آن با یکدیگر در ارتباط تنگاتنگ هستند. در واقع، پژوهشگر پژوهش را با نظریه‌ای که از پیش در ذهن خود دارد شروع نمی‌کند، بلکه کار را در بستر واقعی آغاز کرده و می‌گذارد تا نظریه از بطن داده‌هایی که گرد می‌آورد، پدیدار شود. بنابراین، نظریه پدیدار شده به «واقعیت» نزدیک‌تر می‌شود و فهم بهتری برای درک آن پدیده به ما می‌دهد (Strauss & Corbin, 1990: 46).

این پژوهش از رویکرد کیفی با استفاده از روش تحلیل داده‌های مبتنی بر نظریه داده بنیاد بهره می‌برد. در این فرایند، ابتدا خطوط کلی مصاحبه‌ها بر اساس مفاهیم و مقولات تعیین شد و سپس با ادامه مصاحبه‌ها، جمع‌آوری داده‌ها به‌طور تدریجی به سمت نظری‌تر و تخصصی‌تر شدن پیش رفت تا به اشباع نظری رسید. این فرآیند به‌وسیله نمونه‌گیری نظری ادامه یافت و تا زمانی که داده‌ها اشباع نظری یافتند، جمع‌آوری اطلاعات متوقف نشد.

فرآیند تحلیل داده‌ها از پیاده‌سازی و مکتوب‌کردن دقیق مصاحبه‌ها آغاز شد. سپس داده‌ها از طریق سه مرحله کدگذاری باز، محوری و گزینشی تحلیل شدند. در مرحله کدگذاری باز، متن مصاحبه‌ها سطر به سطر و گاهی کلمه به کلمه بررسی شد تا کدهای اولیه و جنینی شناسایی شوند. در مرحله کدگذاری محوری، این کدها به مقولات فرعی و اصلی کاهش یافتند و در مرحله کدگذاری گزینشی، مقولات مرتبط به‌طور دقیق‌تر برای توسعه مدل پارادایمی پژوهش به هم پیوستند.

در نهایت، با تحلیل ارتباط مقولات، خط داستان کلی پژوهش شکل گرفت که شامل مسیر تجربه مشارکت‌کنندگان و روابط میان مقولات است. این مسیر و روابط، با استفاده از نقل‌قول‌های مشارکت‌کنندگان در بخش یافته‌ها ارائه شده است.

برای مدل‌سازی ساختار پژوهش، از مدل پارادایمی استفاده شد که پدیده مرکزی پژوهش را در قالب پنج بخش تحلیل می‌کند: شرایط علی (عوامل مؤثر در به‌وجودآمدن پدیده)، شرایط زمینه‌ای (عوامل فردی و خاص در زندگی مشارکت‌کنندگان)، شرایط

مداخله‌گر (عوامل کلان سیاسی، اجتماعی و فرهنگی)، راهبردها (کنش‌های مشارکت‌کنندگان در واکنش به پدیده) و پیامدها (نتایج این راهبردها). همچنین، با توجه به ویژگی‌های ذاتی پژوهش‌های کیفی، ملاحظات اخلاقی با دقت رعایت شد. برای حفظ محرمانگی اطلاعات، اسامی مستعار برای مشارکت‌کنندگان استفاده شد. سایر ملاحظات اخلاقی (مرادی و همکاران، ۱۴۰۴) شامل کسب موافقت آگاهانه از مشارکت‌کنندگان، عدم دست‌کاری داده‌ها و جلوگیری از ضرر و زیان به مشارکت‌کنندگان بود (حریری، ۱۳۸۵).

جدول ۱. فهرست مشارکت‌کنندگان

ردیف	نام مستعار	سن	مقطع تحصیلی	تعداد ترم ساکن در خوابگاه
۱	سعادت الله	۲۵	کارشناسی	۷ ترم
۲	طاهر	۲۱	کارشناسی	۵ ترم
۳	نومان	۲۴	کارشناسی ارشد	۹ ترم (کارشناسی و ارشد)
۴	رضا	۳۲	کارشناسی ارشد	۳ ترم
۵	فیروز	۲۰	کارشناسی	۳ ترم
۶	سجاد	۲۸	دکتری	۷ ترم (کارشناسی ارشد و دکتری)
۷	احمد	۲۶	کارشناسی ارشد	۵ ترم
۸	سعید	۳۳	دکتری	۴ ترم
۹	صادق	۲۱	کارشناسی	۴ ترم
۱۰	قادر	۲۵	کارشناسی ارشد	۴ ترم
۱۱	حبیب	۲۶	کارشناسی	۸ ترم
۱۲	لطیف	۳۰	دکتری	۳ ترم
۱۳	محمد	۲۴	کارشناسی	۶ ترم
۱۴	انور	۲۶	کارشناسی ارشد	۳ ترم
۱۵	سرور	۲۳	کارشناسی	۵ ترم
۱۶	فواد	۲۶	کارشناسی ارشد	۴ ترم
۱۷	عبدالخالق	۲۰	کارشناسی	۶ ترم
۱۸	شاپور	۳۱	دکتری	۱۱ ترم
۱۹	رضا	۲۴	کارشناسی ارشد	۹ ترم
۲۰	حمدالله	۲۳	کارشناسی	۴ ترم
۲۱	بحرالدين	۲۵	کارشناسی ارشد	۳ ترم
۲۲	مهدی	۲۶	دکتری	۴ ترم
۲۳	عبدالمصور	۲۸	کارشناسی ارشد	۵ ترم
۲۴	علی	۳۳	دکتری	۳ ترم
۲۵	ابوبکر	۲۰	کارشناسی	۶ ترم
۲۶	رضوان	۲۳	کارشناسی	۶ ترم
۲۷	شعیب الله	۳۴	دکتری	۷ ترم
۲۸	صهیب	۲۵	کارشناسی	۳ ترم

گردآوری داده‌ها از میان دانشجویان افغانستانی پسر (۲۸ نفر) ساکن در خوابگاه دانشگاه یزد انجام شد و سعی شد که گردآوری مصاحبه‌ها در مکان‌های مختلف از جمله فضای سبز، محیط دانشگاه، خوابگاه دانشجویی و نظایر آن صورت گیرد. مقدار زمان مصاحبه‌ها بین ۴۵ دقیقه تا ۹۰ دقیقه متغیر بود. تفاوت زمانی مصاحبه‌ها گاهی ناشی از وقت پاسخ‌گو، تجارب غنی او و مقدار تمایل او برای بیان تجربیات خود بود و از طرف دیگر، به سبب عدم شکل‌گیری مقولات و مفاهیم، سوالات ابتدایی محدود و کلی بودند که رفته‌رفته، به تناسب شکل‌گیری مقولات فرعی و سپس اصلی، ابعاد و جزئیات بیشتری بررسی و سؤال می‌شد که صرف وقت بیشتری را برای پاسخ‌گویی می‌طلبید. در انتخاب این دانشجویان به این نکته توجه شد که آن‌ها حداقل ۳ ترم تحصیلی در خوابگاه دانشگاه یزد ساکن بوده باشند و انتخاب بین آن‌ها به‌گونه‌ای بود که بیشترین تنوع قومی، فرهنگی، مذهبی و سیاسی بین آن‌ها وجود داشته باشد تا ابعاد متنوع‌تری از زندگی خوابگاهی این دانشجویان برای ما آشکار شود. به همین دلیل به‌طور هدفمند این گروه از دانشجویان مورد مصاحبه قرار گرفتند. مصاحبه‌ها از اردیبهشت‌ماه تا آبان‌ماه ۱۴۰۲ به‌طول انجامید. در جدول ۱ فهرست مشارکت‌کنندگان ارائه شده است.

یافته‌ها

با تحلیل خط‌به‌خط و بررسی دقیق متن مصاحبه‌های پژوهش، مفاهیم، مقوله‌های فرعی و اصلی و در نهایت مقوله‌ی هسته در طی فرآیند دقیق و طولانی مفهوم‌پردازی ارائه شد. در نهایت، مقوله‌ی هسته تحت عنوان پیچیدگی‌های ساختاری سازگاری از ۱۵ مقوله‌ی اصلی، ۵۳ مقوله‌ی فرعی و ۱۸۲ مفهوم برساخت شد که در جدول ۲ نشان داده شده است. در ادامه، مقولات اصلی پژوهش شرح داده می‌شوند و در نهایت مدل پارادایمی پژوهش (مدل ۱) ارائه خواهد شد.

جدول ۲. مقوله‌های اصلی و هسته استخراج شده

مقوله هسته	مدل پارادایمی	مقولات اصلی
	شرایط علی	توقعات پیشین مهاجران
		تغییر سبک زندگی
		اتمسفر نامطلوب
	شرایط زمینه‌ای	دغدغه‌های دانشجویی
		ارتباطات موقعیت‌مدار
		مهاجر بودن
	شرایط مداخله‌گر	تعارض نقش در آینده
سازگاری: نوسانی پایدار		اوضاع نابسامان افغانستان
		هدفگذاری بلند مدت
	استراتژی	گریز از محیط خوابگاه
		گوشه‌گیری
		سازش با محیط
		بازنمایی چهره از ایران توسط سفیران فرهنگی
پیامدها		زایش ناسازگاری پایدار
		مدیریت محدودیت‌ها

۱. شرایط علی

شرایط علی بیان‌کننده وقایع، حوادث و رویدادهایی هستند که باعث وقوع یا گسترش پدیده می‌شوند و بر پدیده‌ی موردنظر از نظر علی تقدم دارند. در این پژوهش، شرایط علی شامل توقعات پیشین مهاجران و تغییر سبک زندگی می‌باشد. اولین شرط علی استخراج‌شده، توقعات پیشین مهاجران است: دانشجویان افغانستانی با هدف دستیابی به یک فرصت تحصیلی مناسب و ترک وضعیت نامطلوب کشور خود، دست به مهاجرت تحصیلی می‌زنند. این عمل همراه با ایده‌آل‌هایی است که آن‌ها بر اساس شنیده‌ها و دیده‌های

خود از رسانه‌ها و تجارب دیگران از تحصیل در کشورهای دیگر ساخته‌اند؛ ایده‌آلهایی که می‌توان مهم‌ترین آن‌ها را دستیابی به امکانات مناسب تحصیلی و رفاهی دانست. دانشجویان افغانستانی، به‌طور عمده بر اساس این انتظارات از طریق رسانه‌ها و تجربیات مهاجران تحصیلی پیشین، به زندگی در ایران نگاه می‌کنند و آن را به‌عنوان فرصتی برای بهبود شرایط تحصیلی، رفاهی و حتی اقتصادی خود می‌بینند. بسیاری از این دانشجویان مسیر زندگی خود را بر اساس این انتظارات ترسیم کرده و امیدوارند که شرایط در ایران به‌طور قابل توجهی بهتر از وضعیت در افغانستان باشد. اما آنچه بعد از ورود به محیط خوابگاه محل تحصیل خود در اولین برخورد با آن مواجه شدند، امکانات ضعیف خوابگاه و عدم توجه به خواسته‌های دانشجویان اتباع در خوابگاه بود که مغایر با ایده‌آلهای پیشین آن‌ها از زندگی در خوابگاه‌های دانشجویی بود. این تضاد بین آرزوها و واقعیت‌ها می‌تواند منجر به ناامیدی و دشواری‌های روانی در فرآیند سازگاری آن‌ها شود. مواجهه با محدودیت‌های فضای فیزیکی، چالش‌های فرهنگی، مشکلات مالی، و تنش‌های ناشی از زندگی در محیط‌های جدید، موجب می‌شود که انتظارات پیشین آن‌ها به راحتی برآورده نشود. این موضوع با نظریه سازگاری فرهنگی (Berry, 1997) ارتباط دارد که بیان می‌کند تغییرات فرهنگی و عدم تطابق انتظارات و واقعیت‌های محیط جدید می‌تواند فرآیند سازگاری را دشوار سازد. رضوان ۲۳ ساله می‌گوید:

«برای پیشرفت به ایران آمده‌ام. هرچند در اینجا شرایط برای ما بهتر است، اما به آنچه از پیش در ذهن داشتیم، خیلی فرق دارد و باید این سختی‌ها را تحمل کنیم.»

شرط علی دیگر تغییر سبک زندگی است. دانشجویان افغانستانی از روستاها و نقاط شهری مختلف وارد خوابگاه می‌شوند؛ خوابگاهی که بسیاری از آن‌ها تجربه زندگی در آن را ندارند و با گذر زمان متوجه خواهند شد که بین آنچه در مورد تحصیل در ایران می‌اندیشیدند و آنچه هست، تفاوت فاحشی وجود دارد و آن‌ها با یک وضعیت جدید مواجه می‌شوند. پیروی از قوانین خوابگاه، زندگی در محدودیت‌های اجباری محیط خوابگاه، فشار غربت و تنهایی را می‌توان در کنار زندگی اجباری در کنار افرادی که در بدو ورود هیچ‌گونه حق انتخاب از بین آن‌ها را برای زندگی موقت در خوابگاه ندارند، از مهم‌ترین چالش‌هایی دانست که این دانشجویان به آن اشاره کردند. در این محیط، فرد با افرادی مواجه خواهد شد که گاه نه تنها سلیق و عقاید متفاوتی با او دارند و در مواردی مخالف با یکدیگر هستند، بلکه مجبور به زندگی با آن‌ها برای مدتی، هرچند کوتاه، خواهد بود. از طرفی، این دانشجویان که به‌طور عمده از محیط‌های جغرافیایی و اجتماعی متفاوتی وارد ایران می‌شوند، بسیاری از آن‌ها در شرایط روستایی با امکانات پایین و در خانواده‌های گسترده با ارتباطات حضوری زیاد رشد کرده‌اند. ورود به یک محیط شهری و تحصیلی، به‌ویژه در خوابگاه‌ها، موجب تغییرات چشمگیری در سبک زندگی آنان می‌شود. این دانشجویان با تغییرات عمده‌ای در رفتارهای اجتماعی، تعاملات فردی، و حتی نحوه مدیریت زمان و منابع مواجه می‌شوند. برای بسیاری از این دانشجویان، تجربه زندگی در محیط شهری و قوانین خاص خوابگاه‌ها، به‌ویژه آن‌هایی که برای اولین بار وارد شهرنشینی می‌شوند، چالشی جدید است که به‌طور مستقیم بر نحوه سازگاری آن‌ها با محیط جدید تأثیر می‌گذارد. همراه با این تغییر سبک زندگی، این دانشجویان مجبور به تغییر اهداف و برنامه‌های خود خواهند شد. گاه مجبور به اشتغال اجباری می‌شوند یا وقت خود را به جای درس خواندن برای سازگاری با محیط خوابگاه می‌گذارند. سجاد ۲۸ ساله می‌گوید:

«ترم اول مجازی بود، ولی من خوابگاه بودم. سخت بود و نمی‌توانستم درس بخوانم. از ترم دوم بهتر شد. دانشگاه که حضوری شد، چند بار مراجعه کردم و گفتم که من مشکل دارم و با بچه‌های ارشد و کارشناسی نمی‌توانم درس بخوانم. تا حالا که مشکلمان حل نشده است.»

۲. شرایط زمینه‌ای

شرایط زمینه‌ای شامل ویژگی‌هایی است که مخصوص کنشگران و بستر و میدان پژوهش است (Creswell, 2007). شرایط زمینه‌ای ما شامل اتمسفر نامطلوب، دغدغه‌های دانشجویی و ارتباطات موقعیت‌مدار می‌باشد. اولین شرط زمینه‌ای ما اتمسفر نامطلوب است: امکانات ضعیف خوابگاه و در مواردی نبود این امکانات، عاملی است که بر سختی‌های زندگی خوابگاهی می‌افزاید. این دانشجویان به نامناسب بودن امکانات خوابگاه و مواردی چون کمبود امکانات تفریحی، اتاق‌های نامناسب، جمعیت زیاد ساکن در یک اتاق، قدیمی بودن وسایل، کیفیت پایین غذا و وضعیت اسفناک بهداشت اشاره کردند. علاوه بر این، کنش‌ها و واکنش‌هایی که در این محیط شکل

می‌گیرد، شامل سر و صدای زیاد، شلوغی در راهروها و نداشتن حریم خصوصی نیز مورد اشاره دانشجویان بود. در واقع، باید در نظر داشت که این محیط و شرایط به همراه خود آسیب‌هایی دارد که در بیشتر موارد، ناشی از فشار زندگی خوابگاهی است و در مواردی نیز محیط خوابگاه، خود بستری برای یادگیری این آسیب‌ها می‌باشد. آسیب‌هایی چون اعتیاد به مواد مخدر (عموماً مصرف سیگار)، اعتیاد به فضای مجازی و نظایر آن از بیشترین آسیب‌هایی هستند که به آن‌ها اشاره شد. این بخش با نظریه سازگاری ادواری (Lazarus & Folkman, 1984) و نظریه فشارهای محیطی مرتبط است. طبق این نظریه‌ها، فشارهای محیطی ناشی از شرایط خوابگاه (کمبود امکانات، شلوغی و سر و صدا) می‌تواند فرآیندهای سازگاری دانشجویان را تحت تأثیر قرار دهد و به واکنش‌های فردی و گروهی منجر شود. طاهر ۲۱ ساله می‌گوید:

«جمعیت اتاق‌ها زیاد است؛ این اتاق برای بیش از دو نفر مناسب نیست. راهروها همیشه سر و صدا دارد؛ هر چه تذکر می‌دهیم، حتی به کارکنان آنجا هم می‌گوییم، ولی باز سر و صدا هست.»

شرط زمینه‌ای دیگر، دغدغه‌های دانشجویی است. جدای از آنکه دانشجویان از کدام شهر و کشور یا کدام نوع دانشگاه باشد، مشکلات مالی و مشکلات تحصیلی را می‌توان از مهم‌ترین دغدغه‌های یک دانشجو دانست که این مشکلات نقش پررنگ‌تری در بین دانشجویان افغانستانی مدنظر ما دارند. اکثریت این دانشجویان در بدو ورود هیچ برنامه‌ای برای شاغل شدن در ایران نداشتند و نیازهای مالی خود را از طریق خانواده‌های خود تأمین می‌کردند. اما با گذر زمان، این حمایت‌ها کمتر و در مواردی به علت وضعیت نابسامان خانواده قطع می‌شد. دانشجویان برای جلوگیری از به وجود آمدن مشکلات ناشی از بی‌پولی به اشتغال اجباری روی می‌آوردند تا حداقل نیازهای خود را تأمین کنند، که می‌توان از تأمین مواد غذایی و کتب درسی به‌عنوان مهم‌ترین نیازهای اولیه آن‌ها نام برد. از طرفی، این دانشجویان همچون دانشجویان ایرانی با تکالیف و پروژه‌های زیادی و کلاس‌های متعدد مواجه هستند. اما آنچه تحصیل و زندگی را برای آن‌ها سخت می‌کند، بیشتر مشکلات ناشی از ناآشنا بودن آن‌ها با زبان فارسی و لهجه‌های متنوع آن و محیط دانشگاه جدید است تا سختی‌های تحصیلی در یک رشته خاص. سعادت الله ۲۵ ساله می‌گوید:

«در افغانستان سرکار نمی‌رفتم، در ایران هم هدفی برای کار کردن نداشتم؛ اما مجبور شدم به سرکار بروم. سر کار رفتن مشکل درس هم می‌آورد. از کار برمی‌گردی، نمی‌توانی درس بخوانی، خسته هستی و در امتحانات نمره نمی‌گیری.»

شرط زمینه‌ای دیگر، ارتباطات موقعیت‌مدار است. این دانشجویان به طور متعددی با قشرهای مختلف جامعه ایران در ارتباط هستند؛ از طرفی در خوابگاه با دانشجویان ایرانی و مسئولین خوابگاه، و از طرفی در محیط علمی دانشگاه با سایر دانشجویان بومی و غیربومی، اساتید و کارکنان دانشگاه، و همچنین در محیط شهری با اقشار مختلف مردم. این ارتباطات، بر اساس موقعیت‌های مختلف، شکل‌های متفاوتی به خود می‌گیرند. مفهوم موقعیت‌مداری در اینجا به این معناست که نوع و نحوه‌ی تعامل دانشجویان افغانستانی با افراد گوناگون، وابسته به شرایط فرهنگی، اجتماعی و حتی اقتصادی هر محیط است. مثلاً در خوابگاه، ارتباطات بیشتر جنبه‌ی همزیستی روزمره و حل مسائل مشترک دارد، در حالی که در فضای دانشگاه، روابط عمدتاً آموزشی و علمی است. در محیط شهری نیز، ارتباطات ممکن است تحت تأثیر نیازهای اقتصادی و تفاوت‌های فرهنگی قرار گیرد. مصاحبه‌ها نشان داد که دانشجویان افغانستانی رضایت کامل یا عدم رضایت کامل از این بازخوردها نداشتند، و در برخی موارد، تجربه‌هایی از دلخوری و سرافکندگی نیز مطرح شده بود. با این حال، در مجموع از ارتباط خود با ایرانیان راضی بودند و واکنش آن‌ها را در رفتارهای بعدی خود در برخورد با دیگران مؤثر می‌دانستند. در واقع، نوع تعامل آن‌ها، بسته به موقعیت، می‌تواند بازتابی از ترکیب تجربه، درک فرهنگی و الزامات محیطی باشد. مهدی ۲۶ ساله می‌گوید:

«رفتاری که این‌ها دارند، آدم را جذب خودش می‌کند. اینکه جذب استاد بشوی، بفهمی چه می‌گوید، چه کار می‌کند، دنبال چه هست و... و خیلی به انسان انگیزه می‌دهند.»

۳. شرایط مداخله‌گر

شرایط مداخله‌گر را می‌توان چنین تعریف کرد: شرایطی ساختاری است که بر راهبردها اثر می‌گذارد و به پدیده تعلق دارد و بیشتر بر نیروهای اجتماعی، اقتصادی و سیاسی کلانی اشاره دارد که از بیرون از بستر بر بستر وارد می‌شود (Creswell, 2007). در این

پژوهش، شرایط مداخله‌گر تحت عنوان مهاجر بودن، تعارض نقش در آینده و اوضاع نابسامان افغانستان هستند. اولین شرط مداخله‌گر ما مهاجر بودن است: مهاجرت کردن سختی‌های خاص خود را دارد. دانشجویان افغانستانی که اغلب از فضای حاکم بر محیط مقصد خود آگاهی ندارند، برای به‌دست‌آوردن این آگاهی و رفع نیازهای خود باید دست به برقراری ارتباط با دیگران بزنند تا شناخت لازم را کسب کنند. از آنجایی که ایرانیان دیدگاه‌های متعدد و متنوعی نسبت به مهاجرین افغانستانی دارند، این عامل خود بسترساز برخوردهای متنوعی خواهد شد که ناشی از مهاجر بودن فرد است. همچنین، در برقراری ارتباط زبانی متناسب با قومیت هر گروه از این دانشجویان، مشکلاتی چون برقراری ارتباط با ایرانیان و فهم لهجه‌های متعدد و متنوع ایرانی وجود دارد که خود عاملی برای دشواری در برقراری ارتباط برای دانشجویان افغانستانی بود و گاه سوء تفاهم به همراه داشت. این بخش با نظریه سازگاری فرهنگی (Berry, 1997) که به تحلیل چگونگی سازگاری افراد با فرهنگ‌های جدید پرداخته و مشکلات مهاجرت و تعاملات اجتماعی را بررسی می‌کند، مرتبط است. همچنین، نظریه تعامل‌گرایی نمادین (Blumer, 1969) می‌تواند به تحلیل رفتارهای اجتماعی و تغییرات هویتی مهاجران در محیط‌های جدید پردازد. عبدالخالق ۲۰ ساله می‌گوید:

«رفتم برای کار در رستوران، به من گفتند قبلاً چه کار می‌کردی؟ گفتم دانشجو بودم در افغانستان. گفت مگر افغانستان دانشجو هم دارد؟»

شرط دیگر تعارض نقش در آینده است؛ اینکه پس از بازگشت دانشجویان، آن‌ها با چه واکنشی از طرف دولت و مردم مواجه می‌شوند، خود از دغدغه‌های آن‌هاست که دائماً با دانشجویان همراه است و متناسب با تغییر شرایط افغانستان، این دغدغه شدت یا کاهش می‌یابد. برخی به بازگشت خود امیدوار هستند و آینده روشنی را برای خود در افغانستان ترسیم می‌کنند؛ در مقابل، گروه‌هایی که در شرایط فعلی از نظر قومی، مذهبی و سیاسی در وضعیت خوبی به سر نمی‌برند، ترس از بازگشت دارند و در برخی موارد اشاره کرده‌اند که به عمد دوران تحصیل خود را طولانی می‌کنند به امید بهبود شرایط کشورشان. از طرفی، جدا از بحث اشتغال، بازگشت بین مردم نیز از دغدغه‌های این دانشجویان بود که چه برداشتی بعد از تحصیل در ایران مردم از آن‌ها خواهند داشت. آیا می‌توانند همانند قبل به‌عنوان یک شهروند افغانستان به زندگی خود ادامه دهند یا اینکه به آنها برچسب «ایرانی‌گگ»^۱ و جاسوس زده می‌شود. رضا ۲۴ ساله می‌گوید:

«هر کس در ایران تحصیل کرده بود و برمی‌گشت به افغانستان، به او انگ جاسوسی می‌زدند.»

شرط دیگر در این پژوهش، اوضاع نابسامان افغانستان است. نمی‌توان تأثیر شرایط افغانستان را بر دانشجویان آن نادیده گرفت. دانشجویانی که دائماً در معرض اخبار متعددی از اوضاع نابسامان کشور خود هستند و از طرفی دغدغه خانواده خود را دارند که در آن شرایط به سر می‌برند. شرایط نابسامان اقتصادی و عدم ثبات در حاکمیت در این کشور از دغدغه‌های روزانه هر کدام از دانشجویان است که این امر باعث سلب آرامش از آنان شده و به نوبه خود باعث تضعیف روحیه و لطمه به تحصیل آنان خواهد شد. این امر تا حدی برای دانشجویان مطرح است که گاه به صورت فردی و گروهی در دفعات متعدد به بحث‌های سیاسی در قالب گفتگو و درگیری‌های لفظی با یکدیگر می‌پردازند. محمد ۲۴ ساله می‌گوید:

«دانشجویان اکثراً فیسبوک و اینستاگرام دارند و اخبار افغانستان را دنبال می‌کنند.»

۴. پدیده

پدیده ناظر بر اتفاق، حادثه، واقعه و فکری محوری بوده که از علل ناشی می‌شود. «سازگاری: نوسانی پایدار» در این پژوهش پدیده اصلی و مرکزی ما بوده است. این پدیده در زمینه پیچیدگی‌های ساختاری و اجتماعی ناشی از مهاجرت تحصیلی دانشجویان افغانستانی به ایران شکل می‌گیرد. این سازگاری شامل تعاملات دانشجویان با محیط خوابگاهی، تغییرات در سبک زندگی و تطبیق با شرایط جدید است. پژوهش نشان می‌دهد که دانشجویان با تغییر در محیط فرهنگی و اجتماعی خود، به ناچار با چالش‌های متعددی مواجه می‌شوند که شامل برخورد با هنجارهای جدید، فشارهای اجتماعی و فرهنگی، تغییر در سبک زندگی، ناآشنایی با

^۱ یک پسوند تحقیر کننده است که برای افغانستانی‌های بازگشته از ایران استفاده می‌شود.

محیط و محدودیت‌های اقتصادی است. این چالش‌ها در فرآیند سازگاری به شکل‌های مختلفی نمود پیدا می‌کند و دانشجویان با استفاده از استراتژی‌های مختلفی مانند هدف‌گذاری بلندمدت، گریز از محیط خوابگاه و سازش با شرایط محیطی، به سازگاری دست می‌یابند. این فرآیند شامل تطبیق فرهنگی، مدیریت استرس‌های روان‌شناختی و تنظیم مجدد اهداف تحصیلی و اجتماعی است. احمد ۲۶ ساله می‌گوید:

«در خوابگاه مجبور می‌شوی به خودت تکیه کنی و مستقل بشوی. خودت امورات را انجام دهی، خودت سرکار بروی و مشکلاتت را حل کنی.»

۵. استراتژی‌ها

استراتژی‌ها در واقع راهبردهایی هستند که در پاسخ به پدیده ارائه می‌شوند. از استراتژی‌های استخراج شده از پژوهش می‌توان به هدف‌گذاری بلندمدت، گریز از محیط خوابگاه، گوشه‌گیری و سازش با محیط اشاره کرد. اولین استراتژی ما در این پژوهش، هدف‌گذاری بلندمدت است: گروهی از دانشجویان با وجود این مشکلات، تصمیم بر این دارند تا با تحمل این شرایط، آینده‌ی درخشانی را برای خود و وطن خویش رقم بزنند. این دسته از دانشجویان دست به انتخاب زده و از تمام فرصت‌های پیش‌رو بیشترین استفاده را می‌کنند و خود را هم از لحاظ علمی و هم از لحاظ کسب تجربه و شناخت از مردم ایران، و از طرفی، آشنایی با فرهنگ‌های متنوع افغانستان که در فضای مشترک خوابگاه تجربه کرده‌اند، تقویت می‌کنند تا در آینده از آن برای پیشرفت خود و وطن خویش بهره‌جویند. این تلاش‌ها، در چارچوب یک هدف‌گذاری بلندمدت معنا پیدا می‌کند؛ بدین معنا که این دانشجویان، علی‌رغم چالش‌های روزمره، چشم‌اندازهایی روشن برای آینده دارند که می‌تواند شامل ادامه تحصیل، دستیابی به مهارت‌های حرفه‌ای، و در نهایت، بازگشت به کشور برای مشارکت در توسعه جامعه افغانستان باشد. چنین چشم‌اندازی، آن‌ها را در مسیر پیشرفت فردی و اجتماعی ثابت‌قدم نگه می‌دارد و به آن‌ها کمک می‌کند تا با حفظ تمرکز، از دشواری‌های مقطعی عبور کرده و مسیر موفقیت خود را هموار سازند. صادق ۲۱ ساله می‌گوید:

«دانشجویان افغانستانی پشتکار دارند و تلاش می‌کنند تا بیشتر از شرایط و فرصت‌ها استفاده کنند. توجه دارند به اینکه از شرایط و فرصت‌ها برای رشد خود بهره ببرند.»

از دیگر استراتژی‌ها، گریز از محیط خوابگاه است. گروهی از این دانشجویان نمی‌توانند خود را با شرایط موجود سازگار سازند و دست به ترک محیط می‌زنند. هرچند که آن‌ها به علت محدودیت‌های خود نمی‌توانند به‌طور کلی ارتباط خود را با محیط خوابگاه قطع کنند، اما ترجیح می‌دهند ساعات کمتری را در خوابگاه سپری کنند. به همین دلیل، بیشتر وقت خود را در مکان‌های تفریحی، گردشگری، ورزشی و حتی بازارها می‌گذرانند. البته در این میان، دانشجویانی که وضع مالی ضعیف‌تری دارند سعی می‌کنند وقت خود را در دانشگاه سپری کنند یا به تفریحات کم‌هزینه‌تر بپردازند. حبیب ۲۶ ساله می‌گوید:

«پول نداریم که کالا بخریم، ولی بعضی وقت‌ها می‌رویم نگاه می‌کنیم. حال آدم خوب می‌شود. خوب، بهتر از این است که دائم در اتاق باشیم.»

استراتژی دیگر گوشه‌گیری است. گروهی از این دانشجویان راهکار موقت ترک محیط را مناسب نمی‌دانند و خواستار جدایی کامل از محیط خوابگاه هستند، اما از آنجا که شرایط مالی و تحصیلی مانع از این تصمیم آن‌ها می‌شود، سعی دارند وقت خود را با پناه بردن به کالاهای فرهنگی بگذرانند و دائماً در فضای مجازی باشند، موسیقی گوش دهند و فیلم ببینند و تنها در صورت لزوم از اتاق خارج شوند. این دانشجویان گوشه‌گیری را انتخاب می‌کنند و حتی توجه کمتری به درس دارند و اکثر کلاس‌های خود را شرکت نمی‌کنند و آرزوی به پایان رسیدن این دوران را دارند. صهبیب ۲۵ ساله می‌گوید:

«یکی از ترم‌ها یک هم‌اتاقی داشتم که اصلاً نمی‌گذاشت درس بخوانم. نهار می‌خورد و آهنگ گوش می‌داد، درس می‌خواند و آهنگ گوش می‌داد. اصلاً معتاد آهنگ بود. صد بار به او گفتم حداقل از هندزفری استفاده کن. من هم مثل او شده بودم و آن ترم، همه درس‌ها را به سختی گذراندم.»

و در نهایت، آخرین استراتژی حاصل شده سازش با محیط می‌باشد. گروهی از دانشجویان، علی‌رغم اینکه تجربه زندگی در خوابگاه را نداشتند، مزایای خوابگاه را بیش از معایب آن دانسته و سعی دارند تا از لحظه‌به‌لحظه آن استفاده کنند. این گروه از دانشجویان هم با زندگی خوابگاهی مشکل دارند؛ اما سعی در تغییر شرایط دارند تا بتوانند محیطی متناسب با میل و هدف خود بسازند که در آن کمتر دچار چالش‌ها و محدودیت‌ها شوند. اکثریت این دانشجویان، دانشجویانی بودند که در نقاط روستایی و کم‌برخوردار ساکن بودند و از حداقل‌های موجود در خوابگاه هم در زندگی روستایی خود برخوردار نبودند و شرایط فعلی را که اجازه دسترسی آن‌ها به امکانات مختلف را داده، غنیمت می‌شمارند. از جمله مواردی که آن‌ها به‌عنوان یک فرصت به آن نگاه می‌کنند، اینترنت نامحدود خوابگاه، غذای آماده و کم‌قیمت آن و محیطی مناسب برای مطالعه می‌باشد. شاپور ۳۱ ساله می‌گوید:

«دور هستی از مشکلات و سختی‌های زندگی در خانه و در جمع خانواده و باید از این فرصت بهترین استفاده را کرد.»

۶. پیامدها

نتیجه و ثمره راهبردهایی که کنشگران آن‌ها را در مواجهه با شرایط زمینه‌ای و مداخله‌گر و پدیده مرکزی اتخاذ می‌کنند، را می‌توان همان پیامد دانست. از جمله پیامدهای حاصل شده از این پژوهش بازنمایی چهره از ایران توسط سفیران فرهنگی، زایش ناسازگاری پایدار و مدیریت محدودیت‌ها می‌باشد. پیامد اول، بازنمایی چهره از ایران توسط سفیران فرهنگی است. نمی‌توان در محیطی قرار گرفت و تأثیر آن را بر روی خود انکار کرد. بدون شک، تجربه‌ی زندگی در خوابگاه باعث ایجاد تغییراتی در این دانشجویان شده است که می‌تواند بر اساس شرایط پیشین آن‌ها، سن، جنس و سایر ملاک‌ها این تغییرات بیشتر یا کمتر باشد. این دانشجویان در مراحلی که حین تحصیل یا بعد از فارغ‌التحصیلی به خانه بازمی‌گردند، حامل فرهنگ و اخلاق ایرانی هستند و قطعاً خواسته یا ناخواسته تغییراتی در سبک زندگی خود خواهند داد. گاهی از روی خواسته‌ی خود سلیقه‌ی غذایی‌شان را تغییر خواهند داد و گاهی به طور ناخواسته از لهجه‌های ایرانی استفاده می‌کنند. بازنمایی چهره‌ی ایران توسط این دانشجویان، به‌عنوان سفیران فرهنگی، دقیقاً در چنین لحظاتی اتفاق می‌افتد؛ زمانی که تجربه‌های زیسته‌ی خود از زندگی و تحصیل در ایران را با دیگران در میان می‌گذارند. آن‌ها، با توجه به تجربیات مثبت یا منفی‌شان، می‌توانند تصویر خاصی از ایران در ذهن اطرافیان‌شان بسازند؛ تصویری که نه تنها بر نگرش دیگران نسبت به ایران تأثیر می‌گذارد، بلکه دیدگاه آن‌ها را نسبت به نظام آموزشی و فرهنگی ایران نیز شکل می‌دهد. این تغییرات، همه در پیش چشم مردم افغانستان در برخورد با این دانشجویان، به‌عنوان نشانه‌هایی از زندگی در ایران درک می‌شود و می‌تواند چه به‌صورت مستقیم از طریق روایت، و چه به‌طور غیرمستقیم در رفتار و عمل، بازتاب پیدا کند. این فرایند، در نهایت به بازتعریف روابط میان دو کشور و تغییر نگرش‌ها و سلیق فرهنگی کمک خواهد کرد. قادر ۲۵ ساله می‌گوید:

«نگاه‌های غیرعادی مردم در افغانستان که می‌گویند پوشش تو مشکل دارد، نمی‌توانیم مثل ایران بپوشیم. مخصوصاً در دولت جدید که این پوشش تا حدی اجباری است.»

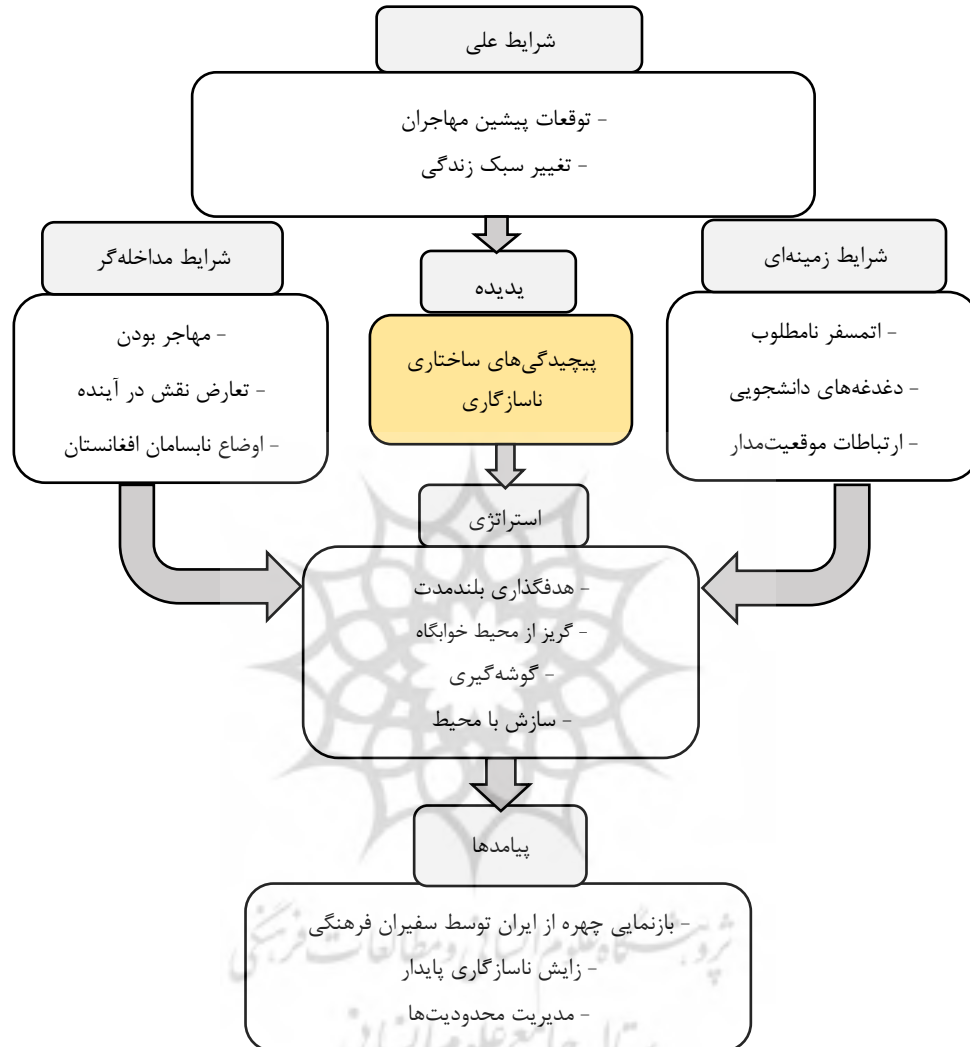
از دیگر پیامدها، زایش ناسازگاری پایدار است. این پدیده شامل ترس‌ها و دغدغه‌هایی است که دانشجویان به آن‌ها اشاره کرده‌اند. یکی از این دغدغه‌ها، ترس از پایان‌ناپذیری سختی‌ها با توجه به وضعیت کشورشان است. مشکلات زندگی خوابگاهی نه تنها زندگی در این محیط را دشوار ساخته، بلکه عملکرد تحصیلی اکثریت دانشجویان را تحت تأثیر منفی قرار داده و آنان را نسبت به درس و تحصیل بی‌رغبت کرده است. اما جدای از این مشکلات، باید به این سؤال پاسخ داد که آیا پس از فارغ‌التحصیلی، مشکلات ادامه خواهند داشت؟ آینده‌ای مبهم در انتظار این دانشجویان است. حتی دانشجویانی که شرایط فعلی را متناسب با وضعیت قومی و دینی خود می‌دانند، نمی‌توانند برای فردای خود مطمئن باشند و نگران‌اند که زحمات سال‌ها تلاششان با یک سیاست‌گذاری ناعادلانه یا نگاه‌های جهت‌گیرانه مردم افغانستان از بین برود. فواد ۲۶ ساله می‌گوید:

«آینده ما در بازگشت به افغانستان با حضور طالبان نامعلوم است، مردم هم می‌گویند فارغ‌التحصیلان باعث غرب‌زدگی افغانستان خواهند شد.»

در نهایت، آخرین پیامد پژوهش پیشرو، مدیریت محدودیت‌ها است. در اینجا، منظور از مدیریت محدودیت‌ها، مشخص کردن هدف و تلاش و برنامه‌ریزی برای دستیابی به آن هدف است. فرد باید شرایط را برای خود فراهم کند و بر سختی‌ها غلبه کند. برخی

از دانشجویان به راهکارهایی اشاره کردند که شامل زندگی کردن در لحظه با توجه به امکانات موجود، ایده‌پردازی و خلاقیت در استفاده از امکانات و فرصت‌های موجود، و همچنین استفاده بهینه از فرصت‌ها برای دستیابی به اهداف است. نومان ۲۴ ساله می‌گوید:

«اگر در اتفاقی درس نباشد، مهمانی می‌گیرند و جمع می‌شوند و از نظرات یکدیگر استفاده می‌کنند. شرایطی فراهم شده است که هموطنان خود را از نزدیک بشناسیم و فرهنگ‌های مختلف آن‌ها را یاد بگیریم.»
تمامی داده‌ها و مقولات استخراج شده پژوهش در قالب مدل پارادایمی زیر ارائه شده است.



شکل ۱. مدل پارادایمی پیچیدگی‌های ساختاری ناسازگاری

بحث و نتیجه‌گیری

زندگی در خوابگاه‌های دانشجویی بخشی از تجربه تحصیلی بسیاری از دانشجویان در سطح جهانی است که تأثیرات عمیق و متنوعی بر روی بهزیستی اجتماعی، تحصیلی و روانی آنها دارد. پژوهش‌های اخیر نشان داده‌اند که خوابگاه‌ها می‌توانند به‌عنوان یک محیط اجتماعی مؤثر بر تطابق تحصیلی و اجتماعی دانشجویان عمل کنند. این مطالعه به بررسی تجربیات دانشجویان افغانستانی در خوابگاه‌ها پرداخته و تأثیرات مثبت و منفی این محیط را بر زندگی و تحصیل آنها تحلیل کرده است. نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که چالش‌های عمده‌ای که دانشجویان در خوابگاه‌ها با آن مواجه هستند، شامل مشکلات مربوط به روابط اجتماعی، تأثیرات فرهنگی و سازگاری با محیط جدید است. این یافته‌ها با نتایج پژوهش‌های قبلی هم‌راستا است. برای مثال، پژوهش *زندگی و همکاران (۲۰۲۳)* تجربه‌های عاطفی مهاجران افغان از شرایط زندگی در ایران نشان می‌دهد که آن‌ها بیشتر احساسات منفی را نسبت به احساسات

مثبت تجربه می‌کنند. خان و همکاران (۲۰۲۰) نشان می‌دهد که محیط خوابگاه می‌تواند بر عملکرد تحصیلی و سلامت روان دانشجویان تأثیرگذار باشد. با این حال، در این مطالعه تفاوت‌هایی نیز مشاهده می‌شود؛ به‌عنوان مثال، بررسی‌های قبلی کمتر به عمق مشکلات فرهنگی و چالش‌های سازگاری پرداخته‌اند، در حالی که این مطالعه به طور خاص بر روی این جنبه‌ها تأکید کرده است. یافته‌های محمدی (۱۴۰۱) در مورد تأثیرات سبک زندگی خوابگاهی بر مشکلات فردی و اجتماعی دانشجویان، با نتایج تحقیق حاضر هم‌خوانی دارد که نشان می‌دهد خوابگاه‌ها تأثیرات عمیقی بر بهزیستی اجتماعی و روانی دانشجویان دارند. همچنین، افشانی و همکاران (۱۳۹۱) که مشکلات فرهنگی خوابگاهی را در میان دانشجویان بررسی کرده‌اند، به‌ویژه در مورد تفاوت‌های فرهنگی، با نتایج این تحقیق هم‌راستا هستند که چالش‌های فرهنگی در خوابگاه‌ها به مشکلات سازگاری منجر می‌شود. پژوهش‌های گودرزی و همکاران (۱۳۹۸) که بر چالش‌های خوابگاهی دانشجویان دختر تأکید دارند، نیز با نتایج این تحقیق هم‌خوان است که اشاره دارد به کمبود حریم خصوصی و تأثیر آن بر تجربه خوابگاهی. از سوی دیگر، آراسته (۱۳۹۳) که خوابگاه‌ها را به‌عنوان جوامع یادگیری معرفی می‌کند، با یافته‌های این مطالعه که نشان‌دهنده فرصت‌های یادگیری و اجتماعی در خوابگاه‌ها است، هم‌راستا است. نهایتاً، یافته‌های رحمتی و همکاران (۱۳۹۸) که فرصت‌ها و مشکلات زندگی خوابگاهی را بررسی کرده‌اند، با نتایج این تحقیق که چالش‌های فرهنگی و اجتماعی و همچنین فرصت‌های رشد فردی را برجسته می‌کند، هماهنگی دارند.

بر اساس نظریه‌های موجود در چارچوب مفهومی این مطالعه، نتایج به دست آمده می‌تواند به وضوح از نظریه‌های سازگاری و تعامل اجتماعی نشأت گیرد. نظریه تعامل نمادین بلومر (۱۹۶۹) به خوبی توجیه می‌کند که چگونه تعاملات روزمره در خوابگاه‌ها می‌تواند تأثیرات عمیقی بر هویت و تجربیات دانشجویان داشته باشد. علاوه بر این، نظریه‌ی انطباق و استرس لازاروس و فالکمن (۱۹۸۴) نیز می‌تواند به توضیح چگونگی برخورد دانشجویان با مشکلات و استرس‌های خوابگاهی کمک کند و به تحلیل سازگاری و مقابله آنها در شرایط مختلف بپردازد. از سوی دیگر همان‌طور که روان‌شناس اجتماعی معروف، هنری تاجفل (۱۹۸۱) در مبحث هویت اجتماعی ارائه کرده است، هویت اجتماعی افراد در خوابگاه‌ها بازسازی می‌شود و دانشجویان افغانستانی در خوابگاه به‌صورت دائمی هویت اجتماعی خود را بازسازی می‌کنند. بر اساس نظریه بری (۱۹۹۷) نیز سازگاری فرهنگی آنها نیز در این مسیر تغییر می‌کند. همچنین آنها سعی می‌کنند نقش‌های خود را در جلو و پشت صحنه اجرا کنند. نظریه کنش فردی مید (۱۹۳۴) که بر تأثیر محیط اجتماعی بر رفتار فردی تأکید دارد، با یافته‌های این تحقیق که نشان می‌دهد تعاملات اجتماعی در خوابگاه‌ها تأثیرات عمیقی بر سازگاری دانشجویان دارند، هم‌راستا است. همچنین، نظریه سازگاری ادواری (Luhmann, 1995) به تحلیل سازگاری سیستم‌های پیچیده با تغییرات می‌پردازد و می‌تواند ابزار مفیدی برای تحلیل سازگاری دانشجویان افغانستانی با تغییرات فرهنگی و اجتماعی خوابگاه‌ها باشد، که مشابه با نتایج تحقیق حاضر است که بر چالش‌های فرهنگی و سازگاری دانشجویان تأکید دارد.

یافته‌های این مطالعه نشان می‌دهد که دانشجویان در خوابگاه‌ها با چالش‌های فرهنگی و اجتماعی متعددی مواجه هستند. یکی از دلایل اصلی این چالش‌ها، تفاوت‌های فرهنگی و اجتماعی بین دانشجویان و محیط خوابگاه است. دانشجویان ممکن است در مواجهه با تفاوت‌های فرهنگی احساس انزوا کنند یا به دلیل ناآشنایی با قوانین و هنجارهای جدید، با مشکلاتی در سازگاری مواجه شوند. این یافته‌ها به وضوح نشان می‌دهند که تعاملات اجتماعی و فرهنگی نقش کلیدی در تجربه خوابگاهی دارند و نیاز به توجه ویژه به این جنبه‌ها برای بهبود کیفیت زندگی دانشجویان در خوابگاه‌ها ضروری است. مشکلات اقتصادی و فشارهای مالی نیز به‌عنوان عوامل تأثیرگذار بر تجربه خوابگاهی دانشجویان شناسایی شده‌اند. این مشکلات می‌توانند منجر به احساس نگرانی و اضطراب در مورد آینده تحصیلی و شغلی شود، که به نوبه خود می‌تواند بر توانایی دانشجویان در سازگاری با محیط خوابگاه تأثیرگذار باشد. علاوه بر این، پژوهش‌های موجود تأکید می‌کنند که فشارهای اقتصادی می‌توانند به کاهش کیفیت زندگی و کاهش انگیزه تحصیلی منجر شوند. این مسئله نشان می‌دهد که سیاست‌گذاری‌ها و حمایت‌های مالی مناسب می‌توانند به کاهش تأثیرات منفی مشکلات اقتصادی و بهبود شرایط خوابگاهی کمک کنند. حمایت‌های اجتماعی و تعاملات مثبت در خوابگاه‌ها می‌توانند بهبود قابل توجهی در کیفیت زندگی و عملکرد تحصیلی دانشجویان ایجاد کنند. تعاملات مثبت با هم‌خوابگاهی‌ها، اساتید و کارکنان خوابگاه می‌تواند به‌عنوان یک منبع حمایتی عمل کرده و به کاهش احساس تنهایی و افزایش رضایت از محیط خوابگاهی کمک کند. این یافته‌ها نشان می‌دهد که توجه به ابعاد اجتماعی خوابگاه‌ها و فراهم کردن فرصت‌های مناسب برای تعاملات مثبت و حمایت‌های اجتماعی می‌تواند به بهبود تجارب خوابگاهی و ارتقاء کیفیت زندگی دانشجویان کمک کند.

درواقع نتایج پژوهش نشان می‌دهد که مهاجران افغانستانی در ایران، به‌طور ویژه نخبگان دانشگاهی آنها، همچنان درگیر مسائل مرتبط با سازگاری با محیط‌های اجتماعی هستند. انتظارات پیشینی آنها از ایران، بر اساس روایت‌های مثبت نسل اول مهاجران در ایران شکل گرفته است، اما مهاجرت بی‌رویه، وضعیت اقتصادی نامناسب کشور ایران در پی تورم بالا و تغییر نگرش مردم نسبت به مهاجران افغانستانی، این انتظارات مثبت را دیگر پشتیبانی نمی‌کند. در نتیجه، سازگاری آنان پروبلماتیک شده است. کم‌اینکه می‌توان ادعا کرد که در محیط‌های آکادمیک وضعیت سازگاری و فرهنگ‌پذیری آنان نسبت به سایر مهاجران رضایت‌بخش‌تر است. با این وجود، فرایند فرهنگ‌پذیری آنان در سال‌های اخیر به‌طور مشخص همراه با فرایندهای موجود در جامعه ایران، دچار کشاکش شده است. این امر البته در مواجهه با انتظارات پیشینی و تصورات مثبت و روایت‌های جذاب نسل اول، حالت پریشانی به خود می‌گیرد؛ زیرا نمی‌تواند رویه‌های ذهنی خود را بازتولید کند و در فرایند فرهنگ‌پذیری با نیروی جدیدی مواجه می‌شود که با ذهنیت وی منطبق نبوده است. همان‌طور که در مدل ۲ پژوهش مشخص است، این فرایند در زندگی آنها وجه‌های دوگانه می‌یابد و بسته به مهارت‌های دانشجو و پایگاه اقتصادی و اجتماعی وی، چهره وی و سایر عوامل فردی و اجتماعی، مسیرهای فرهنگ‌پذیری متفاوتی را در پیش می‌گیرد.



شکل ۲. نظریه داده بنیاد پژوهش

در این مسیر، به نظر می‌رسد با توجه به سیاست‌گذاری کلان در وزارت علوم تحقیقات و فناوری مبنی بر جذب دانشجویان بین‌المللی، که غالب آنان از کشور افغانستان هستند، باید برنامه‌های عملیاتی در جهت افزایش مهارت‌های فرهنگ‌پذیری آنان انجام شود؛ وگرنه سیاست‌گذاری‌های موجود در جذب آنان می‌تواند اهداف مطلوب متصور شده را تأمین نکند و حتی منجر به تصویرسازی نامطلوب از جامعه ایران و دانشگاه ایرانی شود.

منابع

- احمدی، حبیب؛ هاشمی، سمیه؛ روحانی، علی. (۱۳۸۹). بررسی رابطه وسایل ارتباطی نوین با هویت جنسیتی جوانان شهر شیراز. زن و جامعه، ۱(۴)، ۲۰-۳۳. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.20088566.1389.1.4.3.3>
- آراسته، حمیدرضا. (۱۳۹۳). دستاوردهای ایجاد جوامع یادگیری در خوابگاه‌های دانشجویی. آموزش عالی ایران، ۶(۲)، ۱-۱۹. <http://ihej.ir/article-1-568-fa.html>
- افشانی، علیرضا؛ عسکری‌ندوشن، عباس؛ سفید، مجید. (۱۳۹۱). بررسی مشکلات فرهنگی زندگی خوابگاهی دانشجویان پسر خوابگاه‌های دانشگاه یزد. جامعه‌شناسی مطالعات جوانان، ۲(۵)، ۹-۲۶. <https://sanad.iau.ir/Journal/ssyj/Article/977083>
- انواری، زهره. (۱۳۹۷). حس تعلق به خوابگاه. مطالعه موردی دختران دانشگاه‌های دولتی شهر تهران. تحقیقات فرهنگی ایران، ۱۱(۲) [پیاپی ۴۲]، ۱۰۵-۱۳۱. <https://doi.org/10.22631/jicr.2018.1708.2342>
- ایران مدرس. (۱۴۰۲). آمار دانشجویان خوابگاهی متاهل و مجرد وزارت علوم. بازبای شده در (۱ تیرماه ۱۴۰۴)، از <https://www.iranmodares.com/news-index.php?ID=13501>

- ایمان، محمدتقی؛ روحانی، علی. (۱۳۹۲). هویت اسلامی و هویت‌های رقیب (هویت جهانی، ملی و قومی)؛ مطالعه موردی: دانشجویان دانشگاه شیراز. *فصلنامه تحقیقات فرهنگی ایران*، ۶(۱)، ۱۲۷-۱۴۸. <https://doi.org/10.7508/ijcr.2013.21.006>
- حریری، نجلا. (۱۳۸۵). *اصول و روش‌های پژوهش کیفی*. دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات.
- حسینی‌فتح‌آبادی، هانیه‌سادات؛ روحانی، علی؛ نادری‌نوبندگان، زهرا. (۱۴۰۱). بساخت اجتماعی خودزنی در بستر تغییرات نظام آموزشی: مطالعه‌ای کیفی در بین دانش‌آموزان دختر یزدی. *تداوم و تغییر اجتماعی*، ۱(۲)، ۳۱۱-۳۳۰. <https://doi.org/10.22034/jssc.2022.2712>
- حیدری، علی‌اکبر؛ عبدی‌پور، زهرا. (۱۳۹۴). ارزیابی نقش خلوت در ارتقای دلبستگی به مکان در خوابگاه‌های دانشجویی. *نشریه هنرهای زیبا: معماری و شهرسازی*، ۲۰(۴)، ۷۳-۸۶. <https://doi.org/10.22059/jfaup.2016.59674>
- خبر آنلاین. (۲۳ مرداد ۱۴۰۲). یک پنجم جمعیت افغانستان در ایران؛ روزی ۱۰ هزار افغانستانی وارد کشور می‌شوند/ چطور دو روزه صاحب شغل و جای خواب می‌شوند؟؛ بازبایی شده (در تاریخ ۱ تیرماه ۱۴۰۴) از: <https://www.khabaronline.ir/news/1797542>
- خسروی، رقیه؛ دالوند، فرانک. (۱۴۰۲). رفاه ذهنی مهاجران افغانستانی ساکن در شهر شیراز و عوامل مرتبط با آن. *نامه انجمن جمعیت‌شناسی ایران*، ۱۸(۳۵)، ۴۲۹-۴۶۶. <https://doi.org/10.22034/jpai.2023.1990541.1275>
- خواججه‌نوری، بیژن؛ روحانی، علی؛ هاشمی، سمیه. (۱۳۹۱). گرایش به حجاب و سبک‌های متفاوت زندگی مطالعه موردی: زنان شهر شیراز. *جامعه‌شناسی کاربردی*، ۳(۳)، ۱۶۶-۱۴۱. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.20085745.1391.23.3.7.4>
- دفتر اداره امور دانشجویان غیرایرانی دانشگاه یزد (۱۴۰۳). تعداد دانشجویان افغانستانی شاغل به تحصیل در دانشگاه یزد. داده‌های منتشر نشده (أخذ شده از دفتر امور دانشجویان غیرایرانی).
- رخشنده‌رو، قهرمان؛ رشیدوش، وحید؛ منصور لکوج، محمد هادی. (۱۳۹۹). کارکردهای نامناسب آشکار و پنهان خوابگاه دانشجویی (مورد مطالعه، دانشگاه فرهنگیان). *ماهنامه جامعه‌شناسی سیاسی ایران*، ۳(۳)، ۳۵۲۴-۳۵۴۱. <https://doi.org/10.30510/psi.2023.393897.4307>
- رحمتی، عباس؛ زراعت‌حرفه، فهیمه؛ علی‌پور، فرحناز؛ کاربخش‌زاده، فاطمه. (۱۳۹۸). تجارب دانشجویان دختر از سکونت در خوابگاه‌های دانشجویی: یک مطالعه کیفی. *پژوهش‌های جامعه‌شناسی معاصر*، ۸(۱۴)، ۷۵-۹۷. <https://doi.org/10.22084/csr.2019.20279.1723>
- روحانی، علی؛ انبارلو، مسعود. (۱۳۹۷). کاوش فرایندهای اجتماعی شکل‌گیری عواطف جوانان از بازار اشتغال افغان‌های مقیم شیراز. *مسائل اجتماعی ایران (دانشگاه خوارزمی)*، ۹(۲)، ۷۷-۱۰۲. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.24766933.1397.9.2.9.6>
- زارعی‌محمودآبادی، علیرضا؛ روحانی، علی؛ افشانی، سیدعلیرضا؛ موسوی، سیدمحمسن. (۱۴۰۳). مردم‌نگاری انتقادی: یک ارزیابی نظری. *تداوم و تغییر اجتماعی*، ۳(۱)، ۱۸۳-۲۰۲. <https://doi.org/10.22034/jssc.2023.19667.1065>
- سجادی، حامد؛ امیرکافی، مهدی؛ گروسی، سعیده. (۱۴۰۳). سرمایه اجتماعی، امید به آینده و تمایل به مهاجرت بین‌المللی: مطالعه‌ای در میان دانشجویان دانشگاه‌های شهر کرمان. *تداوم و تغییر اجتماعی*، ۳(۲)، ۳۸۱-۴۱۱. <https://doi.org/10.22034/jssc.2024.21701.1126>
- سراج‌زاده، حسین؛ حبیب‌پور گتایی، کرم. (۱۳۹۸). خوابگاه دانشجویی و آسیب‌های اجتماعی دختران (مورد مطالعه: خوابگاه‌های دانشجویی دانشگاه‌های دولتی). *بررسی مسائل اجتماعی ایران*، ۱۰(۱)، ۷-۳۶. <https://doi.org/10.22059/ijsp.2020.76166>
- شیرینی، خسرو؛ نظری‌پور، فریبا؛ سلیمانی، سمیرا؛ کاظمی، مهرداد؛ کاظمی، مقداد؛ حاتمی، وحید؛ تاب، مهشید. (۱۳۹۹). بررسی ریسک فاکتورهای مؤثر بر بروز آسیب‌های اجتماعی در بین دانشجویان ساکن خوابگاه در دانشگاه‌های دولتی شهر ایلام در سال ۱۳۹۴. *مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی ایلام*، ۲۸(۲)، ۸۳-۹۳. <http://dx.doi.org/10.29252/sjimu.28.2.83>
- عباسپور، سمیه؛ عباسی‌اسفنجیر، علی اصغر؛ رحمانی‌فیروزجاه، علی. (۱۴۰۱). تحلیلی بر سبک زندگی در خوابگاه‌های دانشجویی مطالعه موردی (دانشجویان ساکن در خوابگاه‌های دانشگاه صنعتی خواجه نصیرالدین طوسی). *سبک زندگی اسلامی با محوریت سلامت*، ۶(۲)، ۱۱۱-۱۲۲. https://www.islamiilife.com/article_187115.html
- عبدی، عالیبه؛ حاتمی خانقاهی، توحید؛ وزیری، وحید. (۱۳۹۹). بررسی ارتباط انگیزش پیشرفت با رضایت از عوامل محیطی در دانشجویان ساکن خوابگاه (نمونه موردی: دانشجویان ساکن در خوابگاه دولتی دانشگاه محقق اردبیلی). *اندیشه معماری*، ۴(۷)، ۹۴-۱۰۶. <https://doi.org/10.30479/at.2020.12345.1404>
- فاتحی، لیلا؛ عالی‌زاد، اسماعیل. (۱۴۰۱). مدرسه و بساخت سوژگی دانش‌آموزان در امر مشارکت اجتماعی (مطالعه کیفی مدارس شهر اصفهان). *تداوم و تغییر اجتماعی*، ۱(۱)، ۷۷-۹۸. <https://doi.org/10.22034/jssc.2022.2770>
- گودرزی، نجمه؛ قاسمپور، فاطمه؛ اعتمادی فرد، مهدی. (۱۳۹۸). چالش‌های زندگی خوابگاهی دانشجویان دختر در خوابگاه‌های دانشگاه‌های سراسری شهر تهران. *فصلنامه علوم اجتماعی*، ۲۶(۸۴)، ۴۱-۶۷. <https://doi.org/10.22054/qjss.2019.44811.2139>
- محمدی، محمود. (۱۴۰۱). واکاوی تجربیات زیسته دانشجویان از زندگی در خوابگاه‌های دانشجویی (مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه فرهنگیان البرز). *توسعه حرفه‌ای*

معلم، ۱۱۷ (پیاپی ۲۳)، ۳۵-۵۰. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.24765600.1401.7.1.3.3>

مرادی، شکیلا، روحانی، علی و افشانی، سیدعلیرضا. (۱۴۰۲). خودمداری اجتماعی دانشجویان در گذار به جوانی: یک نظریه‌زمینه‌ای. *تداوم و تغییر اجتماعی*، ۲(۲)، ۲۶۷-۲۸۵. <https://doi.org/10.22034/jssc.2024.19711.1066>

مرادی، شکیلا، سلمان‌زاده، زهرا، و روحانی، علی. (۱۴۰۴). بازاندیشی در علوم اجتماعی: یک مطالعه مروری، *تداوم و تغییر اجتماعی*، ۴(۱)، ۱۷۶-۱۵۹. <https://doi.org/10.22034/jssc.2024.20878.1094>

منصوری، آسیه؛ مخیری، یاسر؛ محمدی‌فر، الهام؛ توکل، زینب؛ فتوحی، اکبر. (۱۳۹۱). بررسی کیفیت خواب دانشجویان ساکن در خوابگاه‌های دانشگاه علوم پزشکی تهران در سال ۱۳۹۰. *مجله اپیدمیولوژی ایران*، ۸(۲)، ۷۱-۸۲. <http://irje.tums.ac.ir/article-1-12-fa.html>

میرزاوند، حمید؛ هاشمی‌رزینی، هادی؛ امینی، ایمان؛ رضانی، ظریفه. (۱۴۰۰). رابطه احساس غربت با سلامت روان و حمایت‌های اجتماعی دانشجویان دختر خوابگاه‌های کوی دانشگاه تهران. *پژوهش‌های انتظامی-اجتماعی زنان و خانواده*، ۹(۲) (پیاپی ۱۷)، ۵۸۳-۶۱۴. http://pssw.jrl.police.ir/article_97366.html

Abbaspour, S., Abbasi Asfjir, A. A., & Firoozjah, A. R. (2022). Lifestyle Analysis in Student Dormitories Case Study (Students Living in Dormitories of Khajeh Nasir al-Din Tusi University of Technology). *Islamic Lifestyle with a Focus on Health*, 6(2), 111-122. [In Persian]. https://www.islamiilife.com/article_187115.html

Abdi, A., Hatami Khanghahi, T., & Vaziri, V. (2020). Investigating the Relationship between Progress Motivation and Satisfaction with Environmental Factors in Dormitory Students (Case Study: Students Residing in Government Dormitories at Mohaghegh Ardabili University). *Journal of Architectural Thought*, 4(7), 94-106. [In Persian]. <https://doi.org/10.30479/at.2020.12345.1404>

Afshani, A., Askari-Nodoushan, A., & Sefid, M. (2012). The Study on Cultural Problems in Dormitory Life Among Male Students of Yazd University, 2010-2011. *Sociological Studies of Youth / Jame-Shenasi Motaleate Javanan*, 2(5), 9-26. [In Persian]. <https://sanad.iau.ir/Journal/ssyj/Article/977083>

Ahmadi, H., Hashemi, S., & Ruhani, A. (2010). A Study of the Relationship between Modern Communication Technologies and Gender Identity of Students A Case Study of High School Students of Shiraz. *Woman and Society*, 1(4), 20-33. [In Persian]. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.20088566.1389.1.4.3.3>

Anvari, Z. (2018). The belonging sense to dormitory. Case study: The girl's students of universities in Tehran. *Journal of Iranian Cultural Research*, 11(2(42)), 105-131. [In Persian]. <https://doi.org/10.22631/jicr.2018.1708.2342>

Araasteh, H. (2014). Achievements of creating learning communities in student dormitories. *Iranian Higher Education*, 6(2), 1-19. [In Persian]. <http://ihej.ir/article-1-568-fa.html>

Beder, D., & Imamoğlu, Ç. (2023). Correlates of dormitory satisfaction and differences involving social density and room locations. *Journal of Housing and the Built Environment*, 38, 2307-2323. <https://doi.org/10.1007/s10901-023-10040-2>

Berry, J. W. (1997). Immigration, acculturation, and adaptation. *Applied Psychology: An International Review*, 46(1), 5-34. <https://doi.org/10.1080/026999497378467>

Blumer, H. (1969). *Symbolic interactionism: Perspective and method*. University of California Press.

Braim, S., Nisan, M., Qadir, & San, N. (2023). Effect of dormitory living on academic performance of students at University of Sulaimani. *Journal of Zankoy Sulaimani*. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.33718.47689>

Creswell, J. W. (2007). *Qualitative Inquiry & Research Design* (2nd ed.). Sage Publication Ltd.

Fatehi, L., & Alizad, I. (2022). School and reconstructing students' subjectivity in social participation (qualitative study of Isfahan schools). *Journal of Social Continuity and Change*, 1(1), 77-98. [In Persian]. <https://doi.org/10.22034/jssc.2022.2770>

Giddens, A. (1984). *The Constitution of Society. Outline of the Theory of Structuration*. University of California Press.

Goffman, E. (1959). *The Presentation of Self in Everyday Life*. Doubleday-Anchor.

Goodarzi, N., Ghasempoor, F., & Etemadifard, M. (2019). The challenges of living in dormitories experienced by female students of state universities locating in Tehran. *Social Sciences*, 26(84), 41-67. [In Persian]. <https://doi.org/10.22054/qjss.2019.44811.2139>

- Hariri, N. (2006). *Principles and Methods of Qualitative Research*. Islamic Azad University, Science and Research Branch. [In Persian].
- Heydari, A., & Abdipour, Z. (2016). To evaluate the role of privacy in promoting place attachment in student dormitories. *Journal of Fine Arts: Architecture & Urban Planning*, 20(4), 73-86. [In Persian]. <https://doi.org/10.22059/jfaup.2016.59674>
- Holling, C. (2001). Understanding the complexity of economic, ecological, and social systems. *Ecosystems*, 4, 390-405. <https://doi.org/10.1007/s10021-001-0101-5>
- Homans, G. C. (1961). *Social Behavior: Its Elementary Forms*. Harcourt, Brace, and World.
- Hosseini Fathabadi, H., Ruhani, A., & Naderi Nobandegani, Z. (2022). The social construction of self-harm in the changing context of educational system: a qualitative study of female students in the city of Yazd, Iran. *Journal of Social Continuity and Change*, 1(2), 311-330. [In Persian]. <https://doi.org/10.22034/jssc.2022.2712>
- Huang, W., Liu, W., Zeng, M., & Zheng, Z. (2024). Dormitory environment, learning engagement, and college students' mental health: An empirical study of survey data from 45 universities in China. *Journal of Green Building*, 19(1), 261-282. <https://doi.org/10.3992/jgb.19.1.261>
- Iman, M., & Ruhani, A. (2013). Islamic identity and competitive identities (global, national and ethnic identity): a case study of Shiraz University students. *Journal of Iranian Cultural Research*, 6(1), 127-148. [In Persian]. <https://doi.org/10.7508/ijcr.2013.21.006>
- Iran Modares. (2023). *Statistics on Married and Single Dormitory Students under the Ministry of Science*. [In Persian]. Retrieved (June 21, 2025), from <https://www.iranmodares.com/news-index.php?ID=13501>
- Khabar Online. (2023, August 14). One-fifth of Afghanistan's population in Iran / 10,000 Afghans enter the country daily: How do they get a job and a place to sleep in two days? [In Persian]. Retrieved (June 21, 2025), from: <https://www.khabaronline.ir/news/1797542>
- Khajenoori, B., Ruhani, A., & Hashemi, S. (2012). Tendency towards veil and different lifestyles, case study: Shiraz women. *Journal of Applied Sociology*, 23(3), 141-166. [In Persian]. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.20085745.1391.23.3.7.4>
- Khan, F., Shekili, N., Badi, A., & Khanbashi, H. (2020). Exploring the impact of hostel life of students on academic performance: Sohar University—a case study. *International Journal of Research in Entrepreneurship & Business Studies*, 1(1), 1-14. <https://doi.org/10.47259/ijrebs.111>
- Khosravi, R., & Dalvand, F. (2023). Subjective well-being of Afghan immigrants residing in Shiraz and its correlates. *Journal of Population Association of Iran*, 18(35), 429-466 [In Persian]. <https://doi.org/10.22034/jpai.2023.1990541.1275>
- Lazarus, R. S., & Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal, and coping*. Springer Publishing Company.
- Luhmann, N. (1995). *Social Systems*. Stanford University Press.
- Mansouri, A., Mokhayeri, Y., Mohammadi Farrokhran, E., Tavakkol, Z., & Fotouhi, A. (2012). Sleep quality of students living in dormitories in Tehran University of Medical Sciences (TUMS) in 2011. *Iranian Journal of Epidemiology*, 8(2), 71-82. [In Persian]. <http://irje.tums.ac.ir/article-1-12-en.html>
- Mead, G. H. (1934). *Mind, self, and society*. University of Chicago Press.
- Mirzavand, H., Hashemi Razini, H., Amini, I., & Ramezani, Z. (2021). The relationship between homesickness, mental health and social support of female students in dormitories of the University of Tehran. *Journal of Policing & Social Studies of Women & Family*, 9(2[17]), 583-614. [In Persian]. http://pssw.jrl.police.ir/article_97366.html
- Mohamadi, M. (2022). Analyzing students' lived experiences of living in student dormitories (a case study of Farhangian University students in Alborz province). *Teacher Professional Development*, 7(1), 35-50. [In Persian]. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.24765600.1401.7.1.3.3>
- Moradi, S., Ruhani, A., & Afshani, S. A. (2024). Social self-control among junior university students in transition to youth: a contextual theory. *Journal of Social Continuity and Change*, 2(2), 267-285. [In Persian]. <https://doi.org/10.22034/jssc.2024.19711.1066>

- Moradi, S., Salmanzadeh, Z., & Ruhani, A. (2025). Reflexivity in social sciences: a review article. *Journal of Social Continuity and Change*, 4(1), 159-176. <https://doi.org/10.22034/jssc.2024.20878.1094>
- Payamani, S. (2001). The examination of residency problems in dormitories from the perspective of students living in single-student dormitories at Tehran University of Medical Sciences and Health Services, 1996. *Medicine and Spiritual Cultivation / Teb and Tazkiyeh*, 10(4[43]), 20-24. [In Persian]. https://www.tebvatazkiye.ir/article_52565.html
- Rahmati, A., Zeraat Herfeh, F., Alipour, F., & Karbakhsh Zadeh, F. (2019). Female university students' experiences of university dorms: a qualitative study. *Journal of Contemporary Sociological Research*, 8(14), 75-97. [In Persian]. <https://doi.org/10.22084/csr.2019.20279.1723>
- Rakhshandehrou, G., Rashidvash, V., & Mansour Lakoorej, M. H. (2020). Obvious and hidden improper functions of the student dormitory (case study, Farhangian University). *Political Sociology of Iran*, 3(3), 3524-3541. [In Persian]. <https://doi.org/10.30510/psi.2023.393897.4307>
- Ruhani, A., & Anbarlou, M. (2019). A study on social formation processes of youth negative emotions from Afghan residents' labor market in Shiraz. *Social Problems of Iran*, 9(2), 77-102. [In Persian]. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.24766933.1397.9.2.9.6>
- Ruhani, A., Keshavarzi, S., Kızık, B., & Çakal, H. (2023). Formation of hatred emotions toward Afghan refugees in Iran: A grounded theory study. *Peace and Conflict: Journal of Peace Psychology*, 29(4), 355-364. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/pac0000685>
- Sajadi, H., Amirkafi, M., & Garousi, S. (2025). Social capital, hope for the future and the desire for international migration: a study among university students in Kerman. *Journal of Social Continuity and Change*, 3(2), 381-411. [In Persian]. <https://doi.org/10.22034/jssc.2024.21701.1126>
- Schütz, A. (1967). *The Phenomenology of the Social World*. Northwestern University Press.
- Serajzadeh, S. H., & Habibpour Gatabi, K. (2019). Student dormitory and girls' social pathologies (case of study: student dormitories of state universities). *Journal of Social Problems of Iran*, 10(1), 7-36. [In Persian]. <https://doi.org/10.22059/ijsp.2020.76166>
- Shirini, K., Nazarpour, F., Soleimani, S., Kazemi, M., Kazemi, M., Hatami, V., & Taab, M. (2020). Evaluation of risk factors affecting social injuries among dormitory students of state universities in Ilam in 2016. *Journal of Ilam University of Medical Sciences*, 28(2), 83-93. [In Persian]. <http://dx.doi.org/10.29252/sjimu.28.2.83>
- Strauss, A., & Corbin, J. M. (1990). *Basics of qualitative research: Grounded theory procedures and techniques*. Sage Publications, Inc.
- Tajfel, H. (1981). *Human Groups and Social Categories: Studies in Social Psychology*. Cambridge University Press.
- UNHCR. (2021). *Refugees in Iran*. Retrieved from <https://www.unhcr.org/ir/fa/refugees-iran>
- Zandi-Navgran, L., Sadeghi, R., Afrasiabi, H., & Askari-Nodoushan, A. (2024). Afghan Immigrants' Perceptions of Integration Policies in Iran. *International Migration*, 62(5), 121-145. <https://doi.org/10.1111/imig.13290>
- Zandi-Navgran, L., Askari-Nodoushan, A., & Afrasiabi, H. (2023). Emotional experience of Afghan migrants in Iran. *International Journal of Intercultural Relations: LIIR*, 96, 101859. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2023.101859>
- Zarei Mahmoudabadi, A., Ruhani, A., Afshani, S. A., & Mousavi, S. (2024). Critical ethnography: A theoretical assessment. *Journal of Social Continuity and Change*, 3(1), 183-202. [In Persian]. <https://doi.org/10.22034/jssc.2023.19667.1065>
- Yazd University, Office for Non-Iranian Students Affairs. (2024). Number of Afghan students studying at Yazd University. Unpublished data [obtained via communication with the office].